EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2025 11 06
COM(2025) 667 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ KOMITETUI

2025 m. energetikos sąjungos būklės ataskaita

(pagal Reglamentą (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo)

ĮVADAS. STIPRIOS ENERGETIKOS SĄJUNGOS KŪRIMAS

Kaip pabrėžta M. Draghi pranešime, didelės energijos kainos yra vienas iš pagrindinių Europai kylančių iššūkių. Nors energijos kainos yra gerokai mažesnės nei per 2022 m. energetikos krizę, jos vis dar yra gerokai didesnės nei mūsų konkurentų ir labai skiriasi įvairiose ES valstybėse narėse, o tai tebekelia susirūpinimą daugeliui pramonės sektorių ir Europos piliečiams. Tą daugiausia lemia Europos priklausomybė nuo importuojamo iškastinio kuro, kurio vertė **2024 m. siekė beveik 375 mlrd. EUR**[1]**,** ir struktūrinis neefektyvumas dėl nepakankamos ES elektros energijos sistemos integracijos.

Tikra energetikos sąjunga, grindžiama viduje gaminamos švarios energijos gamyba ir stipriu atsinaujinančiųjų išteklių energijos sektoriumi bei efektyviu energijos vartojimu, yra gyvybiškai svarbi užtikrinant ES saugumą ir konkurencingumą ir siekiant mūsų poveikio klimatui neutralumo tikslų. 2024 m. Europos elektros energijos rūšių derinyje atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis jau pasiekė 47 proc., o energijos vartojimo efektyvumo priemonės padėjo sąskaitas už energiją **sumažinti maždaug 120 mlrd. EUR**. Tai sudaro sąlygas energetinei nepriklausomybei.

2025 m. pradžioje Komisija paskelbė **švarios pramonės kursą**, kuriame išdėstyta, kaip sumažinti energijos kainas ir kurti kokybiškas darbo vietas, ir nurodytos tinkamos įmonių klestėjimo sąlygos, susijusios su finansavimu, eksperimentinėmis rinkomis, prekyba ir prieiga prie išteklių. **Švarios pramonės kurse** į pramonės politiką buvo integruotas poveikio klimatui neutralumas apibrėžiant, kokiais konkrečiais veiksmais priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą padaryti Europos pramonės augimo varomąja jėga. Be to, **Įperkamos energijos veiksmų plane** (ĮEVP) pateiktos trumpalaikės ir struktūrinės priemonės, kaip užtikrinti energijos kaštų stabilumą ir nuspėjamumą, padidinti energijos vartojimo efektyvumą ir plėsti atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą, užtikrinant, kad įmonės galėtų išlikti konkurencingos, o vartotojai gautų įperkamos energijos. Kartu šios iniciatyvos žymi naują etapą link energetikos sąjungos sukūrimo ir realios energetikos sistemos integracijos, sudarančios sąlygas pigiai vietinei švariai energijai laisvai judėti visoje Europoje.

Pastaraisiais metais sparčiai kintanti geopolitinė aplinka turėjo įtakos pasaulinėms energijos rinkoms visame pasaulyje. Rusijos naudojimasis energija kaip ginklu kelia grėsmę Europos energetiniam saugumui ir daro poveikį Sąjungos ekonominiam stabilumui ir augimui. Į tai reaguodama, 2022 m. gegužės mėn. ES pradėjo įgyvendinti planą „REPowerEU“, kuriuo siekiama palaipsniui panaikinti priklausomybę nuo Rusijos iškastinio kuro pagal Versalio deklaraciją. Dabar visuose priemonės „NextGenerationEU“ nacionaliniuose ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose yra **skyriai „REPowerEU“** ir jiems iš viso numatyta 65,3 mlrd. EUR investicijų. Dėl Europos skubių koordinuotų veiksmų ir bendradarbiavimo su tarptautiniais partneriais ES dujų importas iš Rusijos sumažėjo nuo 45 proc. 2021 m. iki 19 proc. 2024 m. ir 12 proc. 2025 m. (iki rugpjūčio mėn.), kai buvo nutrauktas tranzitas per Ukrainą. Dėl ES pastangų ir sankcijų taip pat sumažėjo Rusijos naftos importas – nuo 27 proc. 2022 m. pradžioje iki 3 proc. 2025 m. pirmąjį pusmetį[2], o Rusijos anglių importas buvo visiškai nutrauktas.

Siekdama visiškai panaikinti priklausomybę, Komisija įvykdė savo pažadą spręsti likusios priklausomybės problemą – 2025 m. gegužės mėn. pateikė **Energijos importo iš Rusijos nutraukimo veiksmų gaires**, o birželio mėn. pirmąjį pasiūlymą dėl teisėkūros procedūra priimamo akto. Šis istorinis pasiūlymas, dėl kurio šiuo metu derasi teisėkūros institucijos, yra **aiškus politinis signalas** – Europa nebetoleruos naudojimosi energijos tiekimu kaip ginklu. Tai atitinka 19-ąjį sankcijų Rusijai paketą, kuriame Komisija pasiūlė nuo 2027 m. sausio 1 d. visoje ES uždrausti importuoti Rusijos SGD, kartu imantis griežtesnių veiksmų dėl šešėlinio laivyno ir

[1] Energetikos produktų importo į ES sumažėjimas 2024 m. Naujienų straipsniai. Eurostatas.

[2] Ketvirčio ataskaitose pabrėžiamas saulės energijos vartojimo rekordas ir pažanga atsisakant Rusijos dujų. Europos Komisija.
ES energetikos produktų importas. Naujausi pokyčiai. Paaiškinta statistika. Eurostatas.

visiškai uždraudžiant sandorius su bendrovėmis „Rosneft“ ir „Gazprom Neft“, kad būtų sustabdyti naftos pinigų srautai.

Europa yra sparčiausiai šylantis žemynas pasaulyje, o tai kelia grėsmę jos gerovei ir saugumui. Mažindama priklausomybę nuo Rusijos ir likusio pasaulio iškastinio kuro, ES siekia ne tik stiprinti savo energetinę nepriklausomybę, bet ir apsaugoti savo piliečius ir siekti Europos lyderystės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo srityje, nes ES negali pasikliauti iškastiniu kuru, kurio neišgauna pati.

Komisijos atlikto **galutinių atnaujintų nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų (NEKSVP) vertinimo ES mastu** duomenimis, jei kartu su ES politika valstybės narės įgyvendins NEKSVP, ES priartės prie 2030 m. išmetamo ŠESD kiekio mažinimo ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslų įgyvendinimo. Tačiau didelis atotrūkis tebėra energijos vartojimo efektyvumo srityje, o tai rodo, kad, norint pasiekti ES 2030 m. energijos taupymo tikslus, reikia imtis papildomų priemonių ir užtikrinti solidesnį jų įgyvendinimą, taip pat reikia imtis tolesnių veiksmų, kuriais būtų užtikrintos būtinos investicijos ir finansavimas.

Nepaisant pastaraisiais metais paspartėjusių investicijų į švarias technologijas, visų pirma Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir sanglaudos fondų paramos, dabartinis investicijų lygis nesiekia apskaičiuotų metinių energetikos sistemos investicijų poreikių, kurie 2026–2030 m. sudaro **660 mlrd. EUR** ir dar didesni 2031–2040 m. laikotarpiu ir kurių reikia mūsų klimato srities ir energetikos tikslams pasiekti[3].

Todėl pasiūlyme dėl plataus užmojo daugiametės finansinės programos (DFP), kuri 2028–2034 m. laikotarpiu siektų 1,98 trln. EUR (dabartinėmis kainomis), siūloma penkis kartus padidinti **Europos infrastruktūros tinklų priemonės** biudžetą, skirtą tarpvalstybinei energetikos infrastruktūrai, o **tai rodo, kad būtina gerokai padidinti investicijas į Europos tinklus**.

Metinė **energetikos sąjungos būklės ataskaita yra ES pažangos siekiant energetikos sąjungos** ir **perėjimo prie švarios energijos tikslų apžvalga**.

Šių metų ataskaitoje pristatoma 2024–2025 m. pažanga ir nurodoma, kaip ES reagavo į kintančius pasaulinius ir vidaus iššūkius pirmaisiais šios sudėties Komisijos kadencijos metais. Šią ataskaitą sudaro trys dalys. Pirmiausia joje **nagrinėjama pažanga įgyvendinant Įperkamos energijos veiksmų planą ir argumentuojamas 2030 m. politikos tikslų ir uždavinių įgyvendinimas**. **Antroje dalyje** penkiais aspektais **analizuojama energetikos sąjungos įgyvendinimo padėtis**, remiantis valstybių narių kas dvejus metus teikiamų NEKSVP įgyvendinimo ataskaitų, pateiktų 2025 m., vertinimo rezultatais. **Trečioji dalis yra orientuotą į ateitį ir kloja pagrindą ryžtingiems veiksmams, kuriais būtų baigta kurti energetikos sąjunga ir parengta būsimo dešimtmečio klimato ir energetikos politikos strategija**.

[3] Energetika kitame ilgalaikiame ES biudžete. Komisija kviečia teikti pasiūlymus.

PAGRINDINIAI 2025 M. PASIEKIMAI KURIANT TIKRĄ ENERGETIKOS SĄJUNGĄ

- *2025 m. vasario 26 d. Komisijos paskelbtas **Įperkamos energijos veiksmų planas** kartu su **švarios pramonės kursu** padės mažinti pramonės, įmonių ir piliečių energijos kaštus. Jame išvardytos visapusės priemonės, įskaitant investicijų sutelkimą, lankstumo didinimą ir supaprastintą leidimų išdavimą siekiant padidinti švarios ir įperkamos energijos tiekimą, investicijas į energijos vartojimo efektyvumo priemones ir tinklo stiprinimą.*

- *Siekdama remti jo įgyvendinimą, 2025 m. liepos 2 d. Komisija priėmė rekomendacinių dokumentų rinkinį, kuriuo **skatinamos išankstinės investicijos į tinklus, novatoriškos atsinaujinančiųjų išteklių energijos technologijos ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimo formos**, **tinklo ir kaupimo infrastruktūros zonų nustatymas** ir **tinklo tarifų metodikų peržiūrėjimas**, siekdama padėti valstybėms narėms, nacionalinėms reguliavimo institucijoms ir tinklų operatoriams plėsti atsinaujinančiųjų išteklių energijos įrenginių parką, stiprinti mūsų tinklus ir tinklo planavimą, taip pat nustatyti tinklo tarifus, kurie skatintų lankstumą ir ekonomiškai efektyvų tinklo naudojimą.*

- *2025 m. rugsėjo 4 d. Komisijos narys D. Jørgensenas paskelbė pirmuosius du **trišalius susitarimus dėl įperkamos energijos, kurių vienas skirtas jūros vėjo energijai ir tinklams, o kitas energijos kaupimui**; numatoma, kad jie bus sudaryti artimiausiais mėnesiais. Šiose energijos gamintojus, pramonės vartotojus ir viešąjį sektorių, kuriam atstovauja valstybės narės ir Komisija, susiejančiose sutartyse bus nustatyti abipusiai įsipareigojimai, kad būtų sudarytos sąlygos investicijoms, kurių reikia siekiant į sistemą greitai integruoti viduje pagamintą ir įperkamą energiją. Be to, Komisija šiuo metu vertina galimybes sudaryti panašias sutartis kituose sektoriuose, pavyzdžiui, biometano, energijos vartojimo efektyvumo, mažų modulinių reaktorių ar duomenų centrų energijos integravimo sektoriuose.*

- *ES drastiškai sumažino savo priklausomybę nuo Rusijos energijos: dėl įgyvendintų sankcijų **dujų (dujotiekiu tiekiamų dujų ir SGD) importas iš Rusijos sumažėjo nuo 45 proc. 2021 m. iki 12 proc. 2025 m. (iki rugpjūčio mėn.)**, o naftos importas sumažėjo nuo 27 proc. 2022 m. pradžioje iki vos 3 proc. Šie žymūs sumažėjimai, pasiekti suderintomis ES priemonėmis ir pastangomis diversifikuoti energijos šaltinius, yra svarbus žingsnis siekiant palaipsniui nutraukti energijos importą iš Rusijos ir stiprinti Sąjungos energetinį saugumą.*

- *2025 m. gegužės 6 d. Komisijos pateiktose **Energijos importo iš Rusijos nutraukimo veiksmų gairėse** nustatytas koordinuotas ir laipsniškas požiūris, kaip nutraukti Rusijos dujų, naftos ir branduolinės energijos importą į ES. Pirmuoju **pasiūlymu dėl reglamento dėl laipsniško gamtinių dujų importo iš Rusijos nutraukimo** bus užtikrintas laipsniškas, bet veiksmingas Rusijos dujų ir naftos atsisakymas, kartu išsaugant ES tiekimo saugumą ir rinkos stabilumą. Jame taip pat numatytos priemonės, kuriomis siekiama didinti ES energijos tiekimo saugumo skaidrumą ir stebėseną, visiškai panaikinant ES priklausomybę nuo Rusijos energijos. Pateikdama 19-ąjį sankcijų Rusijai paketą, Komisija pasiūlė nuo 2027 m. sausio 1 d. visoje ES uždrausti importuoti Rusijos SGD, kartu imantis griežtesnių veiksmų dėl šešėlinio laivyno ir visiškai uždraudžiant sandorius su bendrovėmis „Rosneft“ ir „Gazpromneft“, kad būtų sustabdyti naftos pinigų srautai.*

- *2025 m. vasario 9 d. Estija, Latvija ir Lietuva sėkmingai sinchronizavo savo elektros tinklus su žemyninės Europos sinchronine zona. **Baltijos šalių sinchronizavimas** yra pavyzdinis ES energetinį saugumą užtikrinantis projektas, kurį Komisija pastaruosius 15 metų rėmė teikdama precedento neturinčią politinę, techninę ir finansinę paramą. Ji apima daugiau kaip 1,23 mlrd. EUR dotacijų pagal ES Europos infrastruktūros tinklų priemonę (EITP) ir 60 mln. EUR pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP).*

- ***ES rengiantis žiemai, dujų saugyklų užpildymo rodikliai** atitinka užregistruotą 2016–2021 m. vidurkį (83 proc. iki spalio mėn. pradžios) ir yra tinkami, kad būtų pasiektas lapkričio 1 d. 90 proc. tikslas. Naujausi Dujų laikymo reglamento pakeitimai suteikia daugiau lankstumo, padeda valstybėms narėms optimizuoti laikymo operacijas ir didinti energetinį saugumą.*

- *Iš galutinių **nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų** (NEKSVP) matyti, kad valstybės narės **gerokai sumažino atotrūkį nuo 2030 m. energetikos ir klimato srities tikslų**: apskaičiuota, kad bendras grynasis išmetamas ŠESD kiekis 2030 m. bus sumažintas maždaug 54 proc., palyginti su 1990 m., o tai reiškia nedidelį 1,5 proc. užmojo atotrūkį siekiant 42,5 proc. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslo, tačiau reikia dėti daugiau pastangų, kad valstybės narės prisidėtų prie 11,7 proc. energijos vartojimo efektyvumo tikslo iki 2030 m. ir užtikrintų reikiamas investicijas bei finansavimą. Komisija atidžiai stebi planų įgyvendinimą ir svarsto tolesnius veiksmus, kurie padėtų įgyvendinti valstybių narių projekcijas. Siekdama padėti panaikinti energijos vartojimo efektyvumo atotrūkį, 2025 m. rugsėjo 4–5 d. Komisija neformaliame Energetikos tarybos posėdyje pristatė Efektyvaus vartojimo veiksmų forumą.*

- ***Energetikos sąjungos darbo grupėje**, apie kurią paskelbta Įperkamos energijos veiksmų plane ir kuri savo darbą pradėjo jau 2025 m. birželio mėn., dalyvauja Komisijos ir valstybių narių aukšto lygio atstovai, kad pagerėtų koordinavimas visoje energetikos sąjungoje ir būtų sustiprintas jos valdymas bei kūrimo užbaigimo veikla. Siekiama, kad ji suteiktų **politinį postūmį** spręsti konkrečius pagrindinius uždavinius, kurie lems mūsų bendros energetikos sistemos ateitį.*

- ***Apskaičiuota**, kad 2024 m. **nauji įrengtieji atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumai** sudarys apie **77 GW** (12,9 GW vėjo ir 65,5 GW saulės energijos), t. y. 17 proc. daugiau nei 2023 m. 2024 m. elektros energijos gamyba iš atsinaujinančiųjų išteklių ES dar labiau išaugo ir sudarė 47,3 proc. visos pagamintos elektros energijos. 2025 m. birželio mėn. saulės energija pirmą kartą tapo didžiausiu ES energijos šaltiniu.*

- ***Norint pasiekti 2030 m. ES tikslą, kad atsinaujinančiųjų išteklių energija sudarytų 42,5 proc.** ES suvartojamos energijos (puoselėjant 45 proc. lūkestį), **atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimas artimiausiais metais turės būti daug spartesnis**, o metinis padidėjimas turės siekti 2,6 procentinio punkto, kad 2025 m. būtų pasiektas kitas 29,7 proc. atskaitos taškas.*

- *Kalbant apie perėjimą nuo iškastinio kuro, **anglių gamyba ir naudojimas toliau mažėja**. 2018–2024 m. ES maždaug perpus sumažino tiek juodųjų akmens anglių, tiek rusvųjų anglių sunaudojimą.*

- *Palyginti su 2022 m., **pirminės energijos suvartojimas** ES 2023 m. sumažėjo 4,1 proc., o galutinės energijos suvartojimas – 3 proc. Pagrindinis galutinės energijos suvartojimo sumažėjimas pastebimas gyvenamųjų namų sektoriuje, taip pat pramonėje ir paslaugų sektoriuje.*

- *2025 m. rugsėjo 11 d. pradėta **energijos vartojimo efektyvumo MVĮ iniciatyva**, kuria siekiama remti 350 000 mažųjų ir vidutinių įmonių energetikos investicijas visoje Europoje, skiriant naują 17,5 mlrd. EUR finansavimo paketą (2025–2027 m.). Komisija toliau telks viešąjį ir privatųjį kapitalą pasitelkdama koalicijas, nacionalinius centrus, investavimo platformas ir EIB paramą bei skatins kurti naujas investicines priemones energijos vartojimo efektyvumui didinti.*

- *2025 m. birželio mėn. Komisijos aštuntojoje **Branduolinėje informacinėje programoje** (PINC) pateikiama išsami, faktais pagrįsta branduolinės plėtros tendencijų apžvalga. Valstybių narių planams įgyvendinti iki 2050 m. reikės didelių investicijų, siekiančių 241 mlrd. EUR, naujų didelių reaktorių statybai ir eksploatavimo trukmės pratęsimui (baziniame scenarijuje numatyti 109 GW pajėgumai). 2024 m. pabaigoje 12 valstybių narių veikė 101 branduolinis reaktorius, t. y. beveik ketvirtadalis iš daugiau kaip 400 pasaulyje veikiančių reaktorių.*

- *Komisija įsteigė **ES energijos ir žaliavų platformą**, kad būtų galima pasinaudoti Europos rinkos dydžiu ir suteikti Europos įmonėms daugiau galimybių veiksmingai įsigyti su energija susijusių produktų ir žaliavų. Platforma apima įvairius mechanizmus, orientuotus į vandenilį, žaliavas, biometaną, suskystintas gamtines dujas (SGD) ir gamtines dujas.*

- *Siekiant įgyvendinti platesnius plėtros prioritetus, **padaryta pažanga derinant šalių kandidačių politiką prie ES energetikos politikos**. Buvo surengti **Ukrainos** ir **Moldovos** peržiūros posėdžiai, siekiant įvertinti jų suderinimą su ES energetikos* acquis. *Komisija užbaigė **Albanijos** ir **Šiaurės Makedonijos** tikrinimo procesą. **Serbija** ir **Juodkalnija** šiuo metu derasi dėl stojimo proceso 4 grupės 15 skyriaus (energetika) ir 21 skyriaus (transeuropiniai tinklai).*

- *2025 m. sausio mėn. Pirmininkė U. von der Leyen įsteigė **Pasaulinį energetikos pertvarkos forumą** (GETF), kuriame daugiausia dėmesio bus skiriama pirmojo bendros pažangos įvertinimo įgyvendinimui, kad iki 2030 m. būtų tris kartus padidinti pasauliniai atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumai ir padvigubintas energijos vartojimo efektyvumo didinimo tempas.*

- *Be to, 2025 m. spalio mėn. Komisija priėmė **Komunikatą dėl naujos ES vizijos, kaip stiprinti pasaulinę klimato ir energetikos pertvarką**.*

- *Siūloma nauja **Strateginio energetikos technologijų plano** (SET plano) valdymo sistema, kad kiekvienai švarios energijos technologijai būtų parengtos bendros įgyvendinimo ir investicijų darbotvarkės, pagal Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės akto užmojus stiprinant ES, valstybių narių, mokslinių tyrimų ir pramonės suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimą.*

2. ĮPERKAMOS ENERGIJOS VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMAS

Europos Sąjunga susiduria su neatidėliotinu iššūkiu: **dėl didelių ir nepastovių energijos kainų gali sumažėti visuomenės parama energetikos pertvarkai, nes 47 mln. europiečių kenčia dėl energijos nepritekliaus** ir kainų kitose stipriausios ekonomikos šalyse atžvilgiu didėjančio kainų skirtumo, kenkiančio ES pramonės konkurencingumui.

Siekdama spręsti problemas, susijusias su priklausomybe nuo brangaus iškastinio kuro importo, energijos rinkos neefektyvumu ir ne iki galo pasiekta energetikos sistemos integracija, ES taiko holistinę energetikos sąjungos sukūrimo prieigą. Įperkamos energijos veiksmų plane išdėstyti veiksmai, kaip trumpuoju laikotarpiu sumažinti sąskaitas už energiją, pavyzdžiui, elektros energijos mokesčių sumažinimas, jau davė rezultatų kai kuriose valstybėse narėse. Kartu siekiama labiau struktūrinių priemonių, kuriomis Europos energetikos sistema būtų modernizuota investuojant į tinklus ir jungtis, tobulinant būtinąsias sąlygas, pavyzdžiui, leidimų išdavimą ir valdymą, ir skatinant atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą ir energijos vartojimo efektyvumą. Komisija yra įsipareigojusi skubiai įgyvendinti šį planą ir padėti valstybėms narėms kiekviename etape. Spalio 21 d. Komisija paskelbė, kad dės daugiau pastangų sumažinti energijos kainas ir imsis septynių veiksmų, kuriais siekiama sumažinti pramonei ir vartotojams tenkančią naštą. Pažangos, padarytos įgyvendinant kiekvieną plane numatytą veiksmą, apžvalga pateikta 1 priede.

Valstybių narių veiksmai mažinant energijos mokesčius

***Danija** pateikė 2026 m. finansų įstatymo projektą, kuriame numatyta 2026–2027 m. sumažinti elektros energijos mokesčius iki ES minimalaus lygio. Tai reiškia sumažinimą nuo maždaug 97 EUR/MWh iki maždaug 1,1 EUR/MWh, t. y. beveik iki nulio. Danijos duomenimis, tai padės sutaupyti 134 EUR per metus (1 000 DKK) vienam asmeniui ir apie 533 EUR (3 975 DKK) per metus dirbančiai šeimai, gyvenančiai name (rugsėjo 3 d.).*

***Vokietija** paskelbė, kad ketina sumažinti elektros energijos mokesčius iki minimalaus ES lygio konkrečiuose sektoriuose (pramonės, žemės ūkio, miškininkystės), kad apie 600 000 įmonių 2026 m. gautų naudą iš 1,5 mlrd. EUR paramos, o 2027 m. – 3 mlrd. EUR, ir kad bus 6,5 mlrd. EUR parama perdavimo tinklo mokesčiams padengti (rugsėjo 3 d.).*

Tolesnis ES energetikos sistemos integravimas

Siekiant panaikinti energijos vidaus rinkos neefektyvumą labai svarbu sukurti energetikos sąjungą. ES energetikos sistemai ir toliau būdingi riboti tarpvalstybiniai pajėgumai bei nepakankama energetikos sistemos integracija, dėl kurios atsiranda kainų šuolių ir regioninių kainų skirtumų. Tai trukdo optimaliai naudoti švarią elektros energiją ir kenkia tiekimo saugumui. Pusė Europos tarpvalstybinės infrastruktūros poreikių tebėra nepatenkinti, o ilgos eilės, kuriose atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamintojai ir vartotojai laukia prisijungimo prie tinklo, trukdo Europos konkurencingumui, energetiniam saugumui ir pertvarkai.

Kaupimas taip pat tebėra itin svarbus uždavinys: nepaisant rekordinio augimo, 2024 m. ES baterijų energijos kaupimo pajėgumai siekė tik 61 GWh, o kai kuriuose vertinimuose manoma, kad **iki 2030 m.** ES gali reikėti įdiegti 200 GW energijos kaupimo pajėgumų, t. y. bent 18,5 GW per metus[4].

Siekdama pašalinti šias nuolatines spragas ir greitai pasinaudoti iki galo integruotos energetikos sąjungos teikiama nauda, Komisija įsteigė **Energetikos sąjungos darbo grupę**. Suburdama Komisijos, valstybių narių, atitinkamų ES įstaigų ir suinteresuotųjų subjektų aukšto lygio atstovus, darbo grupė stiprins politinį bendradarbiavimą tokiais klausimais kaip tinklų sujungimo spartinimas, kaupimo įrengimas, energetikos sistemos skaitmenizacija, pasirengimo elektros energijos sistemai sudėtingoms situacijoms gerinimas ir tinklo planavimo gerinimas visose valstybėse narėse.

Be to, siekdama padėti įgyvendinti Įperkamos energijos veiksmų planą, sumažinti energetikos sistemos kaštus ir padėti valstybėms narėms valdyti pertvarką, Komisija priėmė keletą rekomendacinių dokumentų. Tai, *inter alia*, **gairės dėl išankstinės perspektyvos investicijų**, kuriomis siekiama užtikrinti, kad elektros tinklai būtų plečiami ir stiprinami pagal būsimus poreikius ir didėjančią paklausą. Komisijos rekomendacija dėl tinklo tarifų metodikų taip pat suteiks tinkamus kainų signalus investicijoms į lankstumą, paklausos atsaką ir efektyvų tinklo naudojimą. Tarifai, kurie labiau suderinti su sistemos poreikiais, pavyzdžiui, taikant naudojimo laiko ir vietos elementus, padeda sumažinti pikinę apkrovą, padidinti lankstumą, išvengti perkrovos ir galiausiai sumažinti vartotojų išlaidas.

Europos elektros tinklų dokumentų rinkiniu, kuris bus pateiktas šiais metais, siekiama, *inter alia*, padidinti ES vaidmenį planuojant infrastruktūrą, stiprinti ES tarpvalstybinių jungčių planavimą ir įgyvendinimą. Vieni iš dokumentų rinkinio tikslų – padėti spartinti nacionalinių tinklų plėtrą, racionalizuoti ir supaprastinti leidimų tinklams, saugykloms ir atsinaujinantiesiems energijos ištekliams išdavimo procesus, taip pat tobulinti išlaidų pasidalijimo mechanizmą. Sudarydamos palankesnes sąlygas laiku įgyvendinti energetikos projektus ir labiau integruodamos rinką, šios priemonės padės sumažinti sistemos kliūtis, plėsti atsinaujinančiųjų išteklių energijos integraciją ir sumažinti kainas vartotojams. Komisija taip pat pradeda įgyvendinti iniciatyvą **„Energy Highways“**, kuria siekia pašalinti aštuonias itin svarbias ES energetikos infrastruktūros kliūtis, suburdama vyriausybes ir plėtotojus, kad Europoje galiausiai būtų užtikrinta įperkamesnė energija.

Valstybių narių veiksmai, susiję su investicijomis į tinklus

Ispanija paskelbė, kad iki 2030 m. reikės 13,59 mlrd. EUR investicijų į tinklą, kad būtų atsižvelgta į augantį prašymų prijungti prie tinklo skaičių. Tai leis integruoti 13,1 GW pajėgumų vandeniliui iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių, 9 GW pramonės gamykloms, 3,8 GW duomenų centrams, 1,8 GW pastatams ir 1,2 GW uostams. Siekiant sudaryti sąlygas tokioms investicijoms, rengiamas pasiūlymo *projektas*.

Dėl neefektyvaus esamų tinklų naudojimo, pasireiškiančio apkrovų perskirstymu, jau šiandien patiriama **5,2 mlrd. EUR išlaidų per metus**. Jei ši problema nebus išspręsta, iki 2030 m. išlaidos galėtų išaugti iki 26 mlrd. EUR per metus. Jau šiandien tarpvalstybinė prekyba elektros energija vidaus rinkoje vartotojams suteikia apie 34 mlrd. EUR vertės naudos per metus.

Didesnė rinkos integracija ir geresnis valdymas gali gerokai padidinti šią naudą, nes užtikrins sklandesnį tarpvalstybinį elektros energijos srautą ir geresnę atitinkamų procesų priežiūrą. Tolesnė energijos rinkos integracija **iki 2030 m.** gali padidinti šią naudą **iki 40–43 mlrd. EUR per metus**. Komisija taip pat pradės svarstymų dėl elektros energijos vidaus rinkos integracijos stiprinimo procesą, **paskelbdama Baltąją knygą dėl stipresnės elektros energijos rinkos integracijos**.

[4] Nauja ataskaita: Europos energijos kaupimas baterijose 2024 m. išaugo 15 proc. Reikalingas ES energijos kaupimo veiksmų planas. „SolarPower Europe“.

Galiausiai, siekiant tikrinti dujų rinkos veikimą ir griežtai įvertinti priežiūros procesus, nustatyti tobulintinas sritis ir užtikrinti optimalų energijos rinkų veikimą, buvo įsteigta Dujų rinkos darbo grupė. **Iki metų pabaigos** turėtų būti pateikti darbo grupės nustatyti faktai ir galimos rekomendacijos, kurių tikslas – ateityje užtikrinti atsparesnę ir efektyvesnę energetikos sistemą.

Spartesnis perėjimas prie švarios energijos

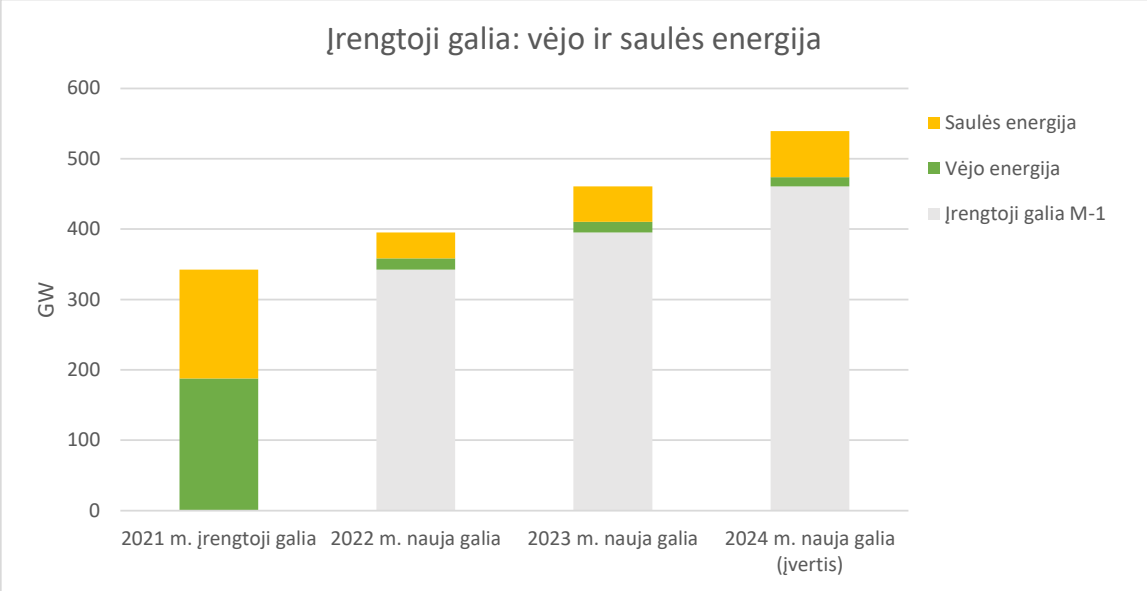
ES energijos rūšių derinys vis dar labai priklauso nuo iškastinio kuro, kuris daugiausia importuojamas. 2023 m. apie 70 proc. ES suvartojamos energijos buvo gauta iš iškastinių išteklių, iš kurių beveik 90 proc. importuojama. Vien 2024 m. importo į Europą išlaidos viršijo 375 mlrd. EUR.

Siekdamos remti brangesnių iškastinio kuro rūšių naudojimą, 2024 m. valstybės narės iškastinio kuro subsidijoms skyrė maždaug **penktadaliu daugiau viešųjų lėšų** (+18 proc.) nei 2021 m. (prieš krizę), nors tokių subsidijų lygis sumažėjo daugiau nei trečdaliu, palyginti su 2023 m. (−34 proc.), ir perpus, palyginti su 2022 m. (−49 proc.), kai buvo sutrikęs energijos tiekimas[5]. Ši priklausomybė nuo importuojamo kuro kelia didelę riziką ES energetiniam saugumui ir atsparumui[6] ir stabdo konkurencingumą, nes iškraipo paskatas investuoti į energetikos pertvarką.

Todėl ES turi įvairinti ir plėsti savo vietinės švarios energijos gamybą.

Jau dabar pastebima didelė pažanga. 2021–2023 m. ES elektros energijos vartotojai dėl elektros energijos gamybos naudojant naujus saulės fotovoltinės energijos ir vėjo energijos pajėgumus sutaupė 100 mlrd. EUR, o tai rodo, kad svarbu išnaudoti atsinaujinančiųjų išteklių energijos potencialą siekiant sumažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir kaštus[7].

Labai svarbu sparčiai plėsti tinklą ir integruoti atsinaujinančiuosius išteklius, nes jų pajėgumai sparčiai auga: vien 2024 m. prijungta apie 77 GW pajėgumų, įskaitant 12,9 GW vėjo ir 65,5 GW naujų saulės fotovoltinės energijos pajėgumų; atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos pajėgumai plečiami kasmet ir iki 2030 m. turėtų pasiekti apie 100 GW, kaip pabrėžta švarios pramonės kurse. Būtina sąlyga šiam esminiam paspartinimui remti yra greitai įgyvendinti neseniai priimtas taisykles, visų pirma dėl spartesnio leidimų išdavimo.

[5] Energijos subsidijų tyrimas. 2025 m. leidimas, „Enerdata“, „Trinomics“ ir „Seven“ (preliminarūs duomenys).

[6] Remiantis galutinių NEKSVP ES masto vertinimu (COM(2025) 274, 2025 5 27), tik maždaug pusė valstybių narių savo NEKSVP iš dalies sprendė laipsniško subsidijų iškastiniam kurui panaikinimo klausimą.

[7] „How much money are European consumers saving thanks to renewables?“ – Renewable Energy Market Update – June 2023 – Analysis – IEA.

Šaltinis – Eurostatas, „WindEurope“, „Solar Power Europe“.

Valstybių narių veiksmai, susiję su leidimų išdavimu

Airija *nustatė, kad jei nėra prašymo pateikti papildomos informacijos, paraiškų dėl atsinaujinančiųjų energijos išteklių išsamumas automatiškai patvirtinamas per 45 dienas; ji taip pat nustatė sprendimų priėmimo terminus pagal pajėgumą (52 savaitės, jei pajėgumai ne mažesni kaip 150 kW, ir 30 savaičių, jei pajėgumai mažesni nei 150 kW arba atliekamas elektrinės modernizavimas); taip pat nustatytas reikalavimas, kad valdžios institucijos negalėtų išplėsti PAV taikymo srities po to, kai buvo pateikta nuomonė (2025 m. rugpjūčio 12 d.).*

Italija *atliko preliminarią leidimų išdavimo teisės aktų peržiūrą (jai turi pritarti Parlamentas), kurioje siūloma pašalinti kliūtis intervencinėms priemonėms, dėl kurių nereikia keisti žemės paskirties, taip pat siūloma sklandžiai integruoti kaupimą, užtikrinti spartesnę tvarką projektams, kurie aplinkai daro nedidelį poveikį arba nedaro jokio, supaprastinti įrenginių atnaujinimo ar modernizavimo procesus ir įsteigti bendrą kontaktinį punktą savivaldybėms (2025 m. rugsėjo 11 d.).*

Didesnis energijos vartojimo efektyvumas taip pat reiškia mūsų priklausomybės nuo energijos importo mažėjimą. Energijos vartojimo efektyvumui padidėjus 1 proc. dujų importas sumažėja 2,6 proc.. Nuolatinės pastangos didinti efektyvumą atlieka lemiamą vaidmenį didinant energetinį saugumą ir mažinant energijos kainas bei kaštus. Energijos vartojimo efektyvumo priemonių indėlis mažinant iškastinio kuro importo išlaidas sudaro apie 25 proc.

Siekdama didinti energijos vartojimo efektyvumą, Komisija daugiausia dėmesio skirs 10-čiai konkrečių **Efektyvaus energijos vartojimo veiksmų plane nurodytų sričių**. Šios iniciatyvos yra įvairios – pradedant energijos efektyvumo reglamentų įgyvendinimo rėmimu ir supaprastinimu ir baigiant energijos vartojimo efektyvumo rinkos, kurioje galima prekiauti, kūrimu ir bendradarbiavimu bei tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimu. Rugsėjo 11 d. pradėta įgyvendinti **MVĮ energijos vartojimo efektyvumo iniciatyva**. Papildomam EIB grupės 17,5 mlrd. EUR finansavimui bus naudojami esamų ir naujų finansinių produktų, įskaitant skolos ir nuosavo kapitalo priemones, deriniai ir juo bus remiamas MVĮ skirtų patikrintų energiją taupančių technologijų, kurios mažina MVĮ sąskaitas už energiją ir didina jų atsparumą ir konkurencingumą, diegimas. Esama didelio susidomėjimo tokiais MVĮ skirtais finansiniais sprendimais, kurie padeda sumažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro, būti atsparesnėms ir konkurencingesnėms.

Valstybių narių veiksmai energijos vartojimo efektyvumo srityje

Italija *patvirtino schemą „Conto Termico 3.0“, kuri sudaro sąlygas skatinti energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančiųjų išteklių šiluminę energiją viešuosiuose (400 mln. EUR) ir privačiuose pastatuose (500 mln. EUR) (rugpjūčio 4 d.).*

Investicijos į švarią energiją

Komisijos vertinimu, kad ES pasiektų savo energetikos ir klimato srities tikslus, ji turi sutelkti **daugiau kaip 660 mlrd. EUR per metus** nuo 2026 m. iki 2030 m. ir **695 mlrd. EUR per metus nuo 2031 m. iki 2040 m.** su energetika susijusioms investicijoms, pavyzdžiui, investicijoms į atsinaujinančiųjų išteklių energiją, energijos vartojimo efektyvumą ir tinklo pajėgumus.

Didžioji su energetika susijusių ES lygmens investicijų dalis yra aiškiai orientuota į atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimo spartinimą, energijos vartojimo mažinimą taikant energijos vartojimo efektyvumo priemones, lankstumo didinimą, jungčių įrengimą ir elektros energijos infrastruktūros modernizavimą.

Didžioji šių investicijų dalis turi būti gauta iš **privačiojo kapitalo**, o viešasis finansavimas turi būti kreipiamas taikliau, siekiant sutelkti privačiąsias investicijas. Tam reikia lankstaus požiūrio, koordinuoto **nefinansinių veiksmų** derinio ir visapusio **finansinių priemonių komplekso** (nuo rizikos mažinimo mechanizmų iki grąžos didinimo ir struktūrizuotų finansinių sprendimų), kad būtų pašalintos specifinės kliūtys, su kuriomis susiduria visi investuotojai – nuo **didelių**

institucinių investuotojų iki komercinių bankų ir projektų vystytojų – visuose energetikos sektoriaus segmentuose.

Nukreipdama ES lėšas atsinaujinančiųjų išteklių energijos pajėgumų plėtrai ir didelio masto elektros energijos kaupimui bei tuo pat metu perdavimo ir skirstymo tinklų modernizavimui visose valstybėse narėse, Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė padeda siekti tikslo bent iki 42,5 proc. padidinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį iki 2030 m. Be investicijų, EGADP taip pat padeda valstybėms narėms priimti investicijoms palankias reformas, kuriomis siekiama paspartinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos leidimų išdavimą, užtikrinti greitesnę prieigą prie tinklų ir lankstesnę elektros energijos sistemą. Numatoma, kad EGADP padės užtikrinti 61 GW naujos atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos įrengtosios galios, kuri leis sutaupyti kelis milijardus kubinių metrų gamtinių dujų ir maždaug 40 mln. namų ūkių aprūpinti elektros energija, taip pat bus modernizuota ir įrengta daugiau kaip 10 000 km elektros tinklų. **Didelė EGADP dalis taip pat skirta energijos vartojimo efektyvumui, visų pirma pastatuose**. Iš 723,8 mlrd. EUR, skirtų pagal ekonomikos gaivinimo priemonę, 106,5 mlrd. EUR, arba 15 proc., buvo panaudota investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą finansuoti.

Toliau pagal Įperkamos energijos veiksmų planą Komisija, laikydamasi elektros energijos rinkos taisyklių, deda daugiau pastangų atsieti sąskaitas už elektros energiją nuo kainų svyravimo, skatindama ilgalaikių elektros energijos tiekimo sutarčių naudojimą. Šioje srityje iniciatyvos ėmėsi **Europos investicijų bankas (EIB) – pradėjo taikyti keletą pagal programą „InvestEU“ remiamų finansinių produktų, pavyzdžiui, 500 mln. EUR vertės priešpriešines garantijas švarios energijos pirkimo sutartims**, kad būtų remiamas naujų atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos projektų patrauklumas bankams ir mažėtų pirkėjų rizika, ir įgyvendinti **1,5 mlrd. EUR vertės programą, skirtą bankų garantijoms Europos tinklo komponentų gamintojams**. Be to, jis padidino vėjo energetikos dokumentų rinkinio finansavimo galimybes nuo 5 mlrd. EUR iki 6,5 mlrd. EUR ir sukūrė naują 250 mln. EUR vertės garantijų produktą besiformuojančioms švarioms technologijoms remti, kuris taip pat gaus programos „InvestEU“ paramą.

Inovacijų fondas yra ES pavyzdinis investicijų į labai novatoriškas švarias technologijas fondas. Ši programa, kuriai 2020–2030 m. numatyta skirti apie 40 mlrd. EUR, finansuojama tik pagal ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemą (ES ATLPS), kuria remiama energetinė nepriklausomybė.

Modernizacijos fondas taip pat teikia investicinę paramą, finansuojamą vien tik ES ATLPS lėšomis. Nuo 2021 m. sausio mėn. buvo patvirtinta apie 200 schemų ir atskirų projektų, kurių bendra vertė – 19,1 mlrd. EUR; ši suma buvo išmokėta paramą gaunančioms valstybėms narėms. Šios iniciatyvos daugiausia susijusios su atsinaujinančiųjų išteklių energija, energijos vartojimo efektyvumu, energijos kaupimu ir energijos tinklų modernizavimu

Branduolinės energijos srityje 2025 m. birželio 13 d. Komisija paskelbė aštuntąją **Branduolinę informacinę programą** (PINC), kurioje išsamiai ir remiantis faktais apžvelgiama, kokių investicijų reikia, kad būtų įgyvendinti valstybių narių planai, ir nurodomos sritys, kuriose valstybių narių veiksmams turėtų būti teikiama pirmenybė. Pagal *bazinį scenarijų* reikės maždaug 241 mlrd. EUR investicijų dabartine verte: 205 mlrd. EUR naujiems dideliems reaktoriams statyti ir 36 mlrd. EUR eksploatavimo trukmei pratęsti. Naujausi veiklos duomenys patvirtina, kad ES branduolinių technologijų parkas dideliu pajėgumu veikia daugiau kaip 80 proc. laiko ir taip prisideda prie bazinio tiekimo ir priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslų, kartu išlikdamas svarbiu pramonės konkurencingumo ir tiekimo saugumo veiksniu kai kuriose valstybėse narėse.

Norint išnaudoti visą šių reformų poveikį, reikia ilgalaikės investicijų strategijos. Būsima **Investicijų į švarią energiją strategija** bus šalinamos sisteminės kliūtys investicijoms į švarios energijos technologijas, infrastruktūrą, kaupimą ir energijos vartojimo efektyvumą ir joje bus nurodyti veiksmai, kaip pritraukti privatųjį kapitalą ir geriau panaudoti viešąsias lėšas.

Be to, daug galimybių didinti Europos energetinį saugumą ir stiprinti vidaus pajėgumus bei inovacijas suteikia tvarių alternatyviųjų degalų, skirtų konkrečiai aviacijos ir jūrų sektoriams,

plėtra. Būsimame Investicijų į darnųjį transportą plane bus nurodytos įvairios šiam reikalui aktualios priemonės.

Galiausiai, **trišalių susitarimų dėl įperkamos energijos Europos pramonei** rengimas, suburiant vyriausybes, gamintojus, pramonės vartotojus ir kitus atitinkamus suinteresuotuosius subjektus, dar labiau padės pritraukti reikiamas investicijas, nes didins nuspėjamumą, šalins projektų riziką ir jų įgyvendinimo kliūtis, mažins finansavimo išlaidas ir stiprins Europos pramoninę bazę. Rugsėjo 4 d. Kopenhagoje vykusio neoficialaus Energetikos tarybos posėdžio metu Komisijos narys D. Jørgensenas paskelbė pirmuosius du **trišalius susitarimus dėl jūros jėgainių ir tinklų, taip pat dėl kaupimo**, kurie turėtų būti sudaryti artimiausiais mėnesiais. Komisija, bendradarbiaudama su suinteresuotaisiais subjektais ir valstybėmis narėmis, apsvarstys kitus galimus prioritetinius sektorius: biometano, energijos vartojimo efektyvumo, mažų modulinių reaktorių ir duomenų centrų energijos integravimo.

2025 m. birželio 25 d. priimta ir Laikinosios valstybės pagalbos krizės ir pereinamojo laikotarpio sąlygomis sistemą pakeitusi **Švarios pramonės kurso valstybės pagalbos sistema** taip pat bus vienas iš pagrindinių veiksnių, skatinančių spartinti švarios energijos diegimą ir pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimą. Ja siekiama supaprastinti valstybės pagalbos teikimą atsinaujinantiesiems energijos ištekliams, pramonės priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimui ir švarių technologijų gamybai, suteikiant valstybėms narėms galimybę aiškesnėmis sąlygomis teikti dotacijas ir mokesčių paskatas, kad būtų sustiprintas ES konkurencingumas, kaip numatyta platesnio pobūdžio švarios pramonės kurso dokumente.

Valstybių narių valstybės pagalba

Čekijos *960 mlrd. EUR valstybės pagalba investicijoms į švarios įrangos (baterijų, fotovoltinių plokščių, vėjo jėgainių, šilumos siurblių, elektrolizerių, CCUS technologijų) ir atitinkamų žaliavų gamybą (2025 m. kovo 18 d.).*

Komisijos patvirtinta 5 mlrd. EUR vertės ***Vokietijos*** *valstybės pagalbos schema, padėsianti pramonės sektoriams, kuriems taikoma ATLPS, sumažinti savo procesų priklausomybę nuo iškastinio kuro taikant elektrifikavimą ir pasitelkiant vandenilį, CCUS technologijas ir energijos vartojimo efektyvumą. Ją sudarys abipusiai sandoriai dėl anglies dioksido kainų skirtumo su metinėmis dotacijomis, grindžiamomis įmonių pasiūlymais ir ATLPS bei energijos kainų pokyčiais, kad būtų padengtos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo papildomos išlaidos (2025 m. kovo 24 d.).*

Portugalijos *612 mlrd. EUR vertės elektros energijos mokesčių mažinimo schema (75–85 proc.), skirta nuo elektros energijos labai priklausomiems sektoriams, kuriems ypač didelį poveikį daro tarptautinė prekyba, su tam tikromis sąlygomis (2025 m. balandžio 24 d.).*

Rumunijos *tiesioginių investicijų valstybės pagalbos dotacija Bukarešto savivaldybės centralizuoto šilumos tiekimo tinklui atnaujinti, kad sumažėjus nuostoliams padidėtų galutinės energijos vartojimo efektyvumas (balandžio 10 d.).*

Energijos įperkamumo užtikrinimas vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiais

Kadangi atsinaujinantieji energijos ištekliai ir efektyvaus vartojimo priemonės jau mažina elektros energijos kaštus, dabar būtina sukurti integruotą energetikos sistemą, kuri išmaniais būdais didintų elektrifikavimą, gerintų bendrą sistemos efektyvumą ir lankstumą geriau integruodama pigius ir gausius atsinaujinančiuosius energijos išteklius visuose sektoriuose.

Kitas Įperkamos energijos veiksmų plane numatytų veiksmų, nurodytų priede, etapas bus skirtas struktūriniams pokyčiams, kurie sudarys sąlygas šiam perėjimui. Tai bus, pavyzdžiui, **elektrifikavimo veiksmų planas bei šildymo ir vėsinimo strategija**, kuriais siekiama šalinti elektrifikavimo kliūtis ir išnaudoti švarios elektros energijos ir efektyvaus energijos vartojimo sistemų integravimo potencialą. Šios iniciatyvos bus toliau remiamos **Strateginės skaitmenizacijos ir dirbtinio intelekto (DI) veiksmų gairėmis**, kurių tikslas bus skaitmeninių sprendimų ir DI technologijų pažangą paversti įgyvendinamais energetikos ir skaitmeninei pertvarkai naudingais veiksmais, kartu atsižvelgiant į tokius iššūkius ir riziką kaip duomenų centrų vartojimo integravimas į ES energetikos sistemą.

Piliečių energetikos dokumentų rinkiniu siekiama pateikti gaires, kaip sudaryti sąlygas vartotojams dalyvauti ir gauti naudos iš atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir paklausos atsako, be kita ko, jungiantis į energetikos bendrijas arba dalijantis energija.

Energijos įperkamumas yra svarbus būsto bendro įperkamumo aspektas. Tiek trumpuoju[8], tiek ilguoju laikotarpiu[9] energijos nepriteklius įvairiose socialinėse ir ekonominėse grupėse pasireiškia labai įvairiai. Energijos nepritekliaus lygis ES valstybėse narėse taip pat labai nevienodas. Iki metų pabaigos Komisija priims pirmąjį **Europos įperkamo būsto planą**, kuriuo siekiama padėti valstybėms narėms šalinti struktūrinius būsto krizės veiksnius ir paskatinti viešąsias ir privačiąsias investicijas į įperkamą ir tvarų būstą[10]. Be kita ko, numatyta, kad pradės veikti europinė investavimo į įperkamą ir tvarų būstą platforma, sukurta kartu su EIB, nacionaliniais skatinamojo finansavimo bankais ir kitomis finansų įstaigomis, kuri taip pat skatins tvarias investicijas į būsto projektus visoje ES.

Socialinio klimato fondo lėšomis bus remiamos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą ir pastatų renovaciją, švarų šildymą ir vėsinimą bei atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimą, taip pat į visai netaršaus ir mažataršio judumo sprendimus. Pagrindinis šio fondo tikslas – kartu su ATLPS2 užtikrinti sąžiningą perėjimą prie neutralaus poveikio klimatui, remiant labiausiai paveiktas pažeidžiamas grupes, visų pirma energijos ar transporto nepriteklių patiriančius namų ūkius.

Be to, Komisija toliau naudosis **ES strateginiu energetikos technologijų (SET) planu,** kuris yra viena iš pagrindinių energetikos sąjungos penktojo ramsčio, susijusio su moksliniais tyrimais, inovacijomis ir konkurencingumu, priemonių, kad būtų kuriamos naujos technologijos ir mažinami jų kaštai koordinuotomis pastangomis mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje.

3. 2030 M. ĮGYVENDINIMO PADĖTIES APŽVALGA. KITO ENERGETIKOS SĄJUNGOS ETAPO ĮRODYMŲ BAZĖ

Iki 2025 m. beveik visos valstybės narės[11] pateikė atnaujintus integruotus NEKSVP. Šie planai yra labai svarbūs siekiant sukurti sąžiningą, atsparią ir neutralaus poveikio klimatui Europą ir nukreipti labai reikalingas investicijas į klimato ir energetikos srities pertvarką.

Komisijos atlikto planų vertinimo[12] rezultatai rodo, kad valstybės narės, atsižvelgdamos į Komisijos rekomendacijas dėl projektų, iš esmės patobulino savo planus, todėl atotrūkis nuo sutartų 2030 m. energetikos ir klimato srities tikslų įgyvendinimo gerokai sumažėjo. Tačiau valstybės narės turi didinti savo užmojus ir dėti daugiau pastangų, kad ir toliau sėkmingai siektų tikslo, visų pirma energijos vartojimo efektyvumo srityje. Taip pat trūksta patobulintos analitinės sistemos ir tikslinių veiksmų, orientuotų į pertvarkos teisingumo, darbo vietų ir įgūdžių aspektus. Be to, planuose dažnai trūksta išsamių viešojo ir privačiojo finansavimo telkimo strategijų. Tik nedaugelyje iš jų nurodyti finansavimo šaltiniai, įvertintas reikalingos viešosios paramos lygis ir aptarta, kaip būtų galima sutelkti privačiąsias investicijas. Tai rodo Komisijos ir valstybių narių kartotinio ir bendradarbiavimo proceso vertę. Šia pažanga taip pat remiamas

8 Koukoufikis, G., Ozdemir, E. ir Uihlein, A., Shedding Light: Unveiling the Dynamics of Energy Poverty in the EU, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024, doi:10.2760/7432189, JRC138567.

9 Ozdemir, E. ir Koukoufikis, G., The persistence of energy poverty in the EU, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2024, doi:10.2760/745025, JRC138409.

10 Tam tikra aprašomoji analizė šiuo klausimu atlikta Ozdemir, E., and Koukoufikis, G., Addressing Housing Affordability and Energy Poverty: A Dual Challenge for the EU, European Commission, Petten, 2025, JRC140895. Be to, šio tyrimo autoriai šiuo metu rengia išsamią būsto kainų pokyčių tendencijų ir namų ūkių galimybių padengti su būstu susijusias išlaidas analizės ataskaitą.

11 Išskyrus Lenkiją.

12 2025 m. gegužės 28 d. paskelbtame dokumentų rinkinyje pateiktas galutinių atnaujintų NEKSVP ES masto vertinimas, tarnybų darbinis dokumentas su atskirais 23 nacionalinių planų vertinimais ir gairės, kuriomis siekiama palengvinti įgyvendinimą. Tai papildyta 2025 m. spalio 2 d. paskelbtu Komisijos tarnybų darbiniu dokumentu, kuriame pateikiamas Slovakijos ir Estijos nacionalinių planų vertinimas. . Belgija savo galutinį planą pateikė 2025 m. spalio 7 d., ir Komisijos tarnybos jį šiuo metu vertina. Lenkija raginama kuo greičiau pateikti galutinį atnaujintą NEKSVP.

2050 m. poveikio klimatui neutralumo tikslas ir platesnė pertvarkos sistema, jungianti energetinis savarankiškumą, tiekimo saugumą, konkurencingumą ir mažesnę priklausomybę nuo iškastinio kuro.

Iki 2025 m. kovo 15 d. valstybės narės turėjo pranešti apie pažangą, padarytą įgyvendinant savo NEKSVP. Šiose ataskaitose buvo apžvelgiama pažanga, padaryta siekiant jų tikslų ir įgyvendinant uždavinius bei prisidedant penkiose energetikos sąjungos srityse, įskaitant šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą ir absorbavimą, iškastinio kuro subsidijų laipsnišką panaikinimą, taip pat valstybių narių politikos ir priemonių įgyvendinimą ar pakeitimą ir jų finansavimą.

Be to, valstybės narės turėjo pranešti apie pažangą, padarytą siekiant prisitaikymo prie klimato kaitos tikslų, apie savo politikos ir priemonių poveikį oro kokybei ir išmetamam oro teršalų kiekiui, taip pat apie veiksmus, kurių imtasi siekiant užmegzti daugiapakopį dialogą energetikos ir klimato klausimais.

Remdamasi šiomis ataskaitomis, Komisija įvertino padarytą pažangą ir apžvelgė, kaip ES sekasi įgyvendinti 2030 m. klimato ir energetikos srities tikslus[13]. Kartu su šia ataskaita paskelbtas išsamus **Komisijos atliktas valstybių narių kas dvejus metus teikiamų ataskaitų vertinimas**. Be to, metinėje **Pažangos klimato politikos veiksmų srityje ataskaitoje** apžvelgiama klimato politikos pažanga pagal Valdymo reglamentą. Pagrindiniai vertinimo rezultatai apibendrinti tolesniuose skirsniuose.

3.1 **Priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas**

2024 m.[14] grynasis išmetamas šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekis, įskaitant dėl žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (LULUCF) išmetamą teršalų kiekį bei tarptautinį jūrų ir aviacijos sektoriuose išmetamą teršalų kiekį, kuriam taikomas ES tikslas, **sumažėjo 2,5 proc., palyginti su 2023 m. Po 2023 m. pasiekto išskirtinio 9 proc. sumažėjimo išmetamųjų teršalų kiekis toliau mažėja.** Išmetamųjų teršalų kiekis buvo 37,2 proc. mažesnis nei 1990 m. (arba 39 proc., jei atsižvelgiama tik į grynąjį vidaus išmetamųjų teršalų kiekį), o BVP buvo 71 proc. didesnis – tai reiškia, kad ekonomikos augimas ir toliau yra atsiejamas nuo išmetamųjų teršalų.

2024 m. **ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema** (ES ATLPS) padėjo dar labiau sumažinti elektros energijos ir pramonės įrenginių išmetamą teršalų kiekį – 5,8 proc., palyginti su 2023 m. lygiu. Dėl to šis išmetamųjų teršalų kiekis yra maždaug 50 proc. mažesnis nei 2005 m. **Aviacijos** sektoriaus išmetamas teršalų kiekis, kuriam taikoma ES ATLPS, palyginti su 2023 m., padidėjo maždaug 15 proc., nors maždaug pusę šio padidėjimo lėmė išplėsta geografinė taikymo sritis[15]. **Pastangų pasidalijimo sektoriuose** išmetamas teršalų kiekis išliko panašus, palyginti su 2023 m. Preliminariais 2024 m. žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (**LULUCF**) sektoriuje išmesto ir absorbuoto ŠESD kiekio duomenimis, grynasis anglies dioksido absorbentų kiekis, palyginti su 2023 m., padidėjo maždaug 7 proc. (arba 15 Mt CO_2e), nors dar bus atliekami reikšmingi apytikslių duomenų tikslinimai (daugiau informacijos pateikiama 2025 m. pažangos klimato politikos veiksmų srityje ataskaitoje).

2023 m. **atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis ES pasiekė 24,6 proc.** bendro galutinio energijos suvartojimo lygio – 1,5 proc. punkto daugiau, **palyginti su 2022 m.**

[13] Kiekviena valstybė narė turi kas dvejus metus pranešti Komisijai apie nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano įgyvendinimo padėtį, pateikdama integruotą nacionalinę energetikos ir klimato srities pažangos ataskaitą, apimančią visus penkis energetikos sąjungos aspektus. Kai įmanoma, teikiant ataskaitas ir atliekant vertinimus naudojami palyginami energetikos statistiniai duomenys. Dėl to naujausi konsoliduoti tam tikrų sričių duomenys yra susiję su 2022 arba 2023 m.

[14] Naujausi oficialūs ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) duomenys, kuriuos 2025 m. kovo mėn. Europos aplinkos agentūra (EAA) pateikė Jungtinių Tautų bendrajai klimato kaitos konvencijai (UNFCCC), ir apytikris išmetamas ŠESD kiekis, apie ES valstybės narės nurodė EAA 2025 m. liepos mėn.

[15] Vėl įtraukti tarptautiniai skrydžiai į atokiausių regionų oro uostus ir iš jų.

Nuo 2020 m. bendra atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis kasmet didėjo vidutiniškai 0,8 proc. punkto. **Didelė pažanga padaryta elektros energijos sektoriuje**: jame atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis padidėjo nuo 37,4 proc. 2020 m. iki 45,3 proc. 2023 m. Sausumos vėjo energija sudarė 15 proc. ES suvartojamos elektros energijos, po jos rikiavosi saulės fotovoltinė energija (9 proc.) ir biokuras (3 proc.).

Mažesnė pažanga padaryta **šildymo ir vėsinimo sektoriuje** (nuo 23,0 proc. iki 26,2 proc.) **ir transporto sektoriuje** (nuo 10,3 proc. iki 10,8 proc.). Norint pasiekti 2030 m. ES tikslą, kad atsinaujinančiųjų išteklių energija sudarytų 42,5 proc. ES suvartojamos energijos (puoselėjant 45 proc. lūkestį), **atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimas artimiausiais metais turės būti daug spartesnis**, o metinis padidėjimas turės siekti 2,6 procentinio punkto, kad 2025 m. būtų pasiektas tolesnis 29,7 proc. atskaitos taškas (pagal Valdymo reglamentą). Šildymo ir vėsinimo sektoriuje atsinaujinančiųjų išteklių energija daugiausia gaminama naudojant biomasę (86,6 mln. tne) ir šilumos siurblius (19 mln. tne), o saulės šiluminė energija atlieka palyginti nedidelį vaidmenį.

Transportas yra vienas iš daugiausiai šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetančių sektorių, todėl reikia tikslinių pastangų mažinti išmetamą teršalų kiekį, darant pažangą visai netaršaus judumo ir tvarių alternatyviųjų degalų srityse, visų pirma aviacijos ir jūrų sektoriuose. Transporto sektoriuje atsinaujinančiųjų išteklių energiją daugiausia sudarė biokuras (18 mln. tne), kuris pralenkė elektros energiją (2 mln. tne).

Kad pasiektų strategijoje „ReFuelEU Aviation“ nustatytus aviacijos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo klimato tikslus, Europa turi pasirengti iki 2030 m. pagaminti / importuoti 3 mln. tonų tvarių aviacinių degalų (TAD), įskaitant 600 tūkst. tonų e. TAD; prognozuojama, kad iki 2050 m. TAD kiekis padidės iki 35 mln. tonų, įskaitant 17 mln. tonų e. TAD.

Apskaičiuota, kad vandens transporto sektoriuje iki 2030 m. reikės 1,5 mln. tonų tvarių jūrų degalų (TJD). Artėjant 2035 m., tikslams pasiekti reikės maždaug 6,4 mln. tonų tvarių jūrų biodegalų ir 4,6 mln. tonų e. TJD.

Šie tikslai lems didelę tvarių biodegalų ir nebiologinės kilmės kuro iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių paklausą, ypač po 2030 m.

Nepaisant padidėjimo ES lygmeniu, 2023 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis, palyginti su bendru energijos suvartojimu, įvairiose valstybėse narėse toliau labai skyrėsi ir tai rodo skirtingą kiekvienos valstybės narės pradinę padėtį. Didžiausią atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį 2023 m. pasiekė Švedija (66 proc.), po jos rikiavosi Suomija (51 proc.), Danija (44 proc.) ir Latvija (43 proc.), o mažiausia dalis buvo Liuksemburge, Belgijoje, Maltoje ir Airijoje (mažiau nei 16 proc.).

Atsižvelgiant į nacionalinio lygmens vartojimą ir į statistinius perdavimus, apie kuriuos jau pranešta, dviejų **valstybių narių atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis 2023 m. vis dar nesiekė jų privalomo 2020 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslo pagal 2009 m. Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvą: Prancūzijos ir Airijos, kurių rodikliai buvo 0,7 procentinio punkto mažesni už 2020 m. bazinį tikslą**. Taigi šios valstybės narės turėjo per vienus metus imtis papildomų priemonių, kad panaikintų šį atotrūkį kitais metais. Be to, trys valstybės narės **vis dar nebuvo pasiekusios savo 2022 m. atskaitos taško**[16]. Tikimasi, kad tos valstybės narės kitoje savo integruotoje pažangos ataskaitoje paaiškins, kaip ketina panaikinti šį atotrūkį[17].

[16] Airija (pritrūko 4 p. p.), Prancūzija (2,5 p. p.) ir Slovėnija (0,3 p. p.). Šis atskaitos taškas nustatytas Valdymo reglamento 4 straipsnyje remiantis ankstesniu ES lygmens tikslu, buvusiu iki peržiūrėtos Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos įsigaliojimo.

[17] Komisijos atliktas valstybių narių, kurios 2022 m. nepasiekė savo bazinio lygio ir (arba) atskaitos taškų, pažangos vertinimas pateikiamas specialiame tarnybų darbiniame dokumente, remiantis pažangos ataskaitose pateiktomis priemonėmis ir paaiškinimais.

Apskritai valstybėse narėse padaryta teigiama pažanga įgyvendinant leidimų išdavimo reformas. Stebint, kaip įgyvendinama Komisijos rekomendacija dėl leidimų išdavimo, nustatyta 1 200 nacionalinių priemonių, iš kurių 520 laikomos gerai suderintomis.[1] Daugelis tų priemonių yra neseniai priimtos ir jų poveikis dar nėra visiškai matomas. Įgyvendindama Įperkamos energijos veiksmų planą, Komisija paskelbė tolesnes teisėkūros priemones, taip pat įgyvendinimo paramos ir gebėjimų stiprinimo priemones, kad padėtų valstybėms narėms sparčiau išduoti leidimus atsinaujinančiųjų išteklių energijai ir susijusiems infrastruktūros projektams[18].

Energetikos bendrijos sėkmingai plečiasi visose valstybėse narėse ir prisideda prie energetikos pertvarkos piliečių vadovaujamomis iniciatyvomis. Šiuo metu visoje ES veikia daugiau kaip 8 000 energetikos bendrijų. Komisija remia šią plėtrą per neseniai įsteigtą **Piliečių energetikos konsultacijų centrą** ir **Energetikos bendrijų priemonę**. Be to, pagal programą LIFE buvo remiamas energetikos bendrijų bei vietos ir regionų valdžios institucijų bendradarbiavimas siekiant įgyvendinti daugiau kaip 50 vietos paslaugų, padedančių piliečiams įgyvendinti ir plėsti energetikos bendrijų projektus.

ES valstybės narės aktyviai dirba, kad pagerintų atsparumą klimato kaitai ir prisitaikymą prie jos, taikydamos įvairius planus, strategijas ir sistemas. Visos valstybės narės yra nustačiusios nacionalinę prisitaikymo prie klimato kaitos politiką, o kai kurios taip pat taiko arba rengia sektorinę prisitaikymo prie klimato kaitos politiką. Kelios valstybės narės įtraukia prisitaikymo prie klimato kaitos taisykles į savo nacionalinius klimato srities teisės aktus, kad padidintų teisinę paramą prisitaikymo prie klimato kaitos pastangoms. Valstybės narės taip pat daro pažangą rengdamos ir tobulindamos savo nacionalinius su klimatu susijusios rizikos vertinimus, kurie yra itin svarbūs formuojant įrodymais grindžiamą prisitaikymo prie klimato kaitos politiką.

Vietos ir regionų lygmeniu taip pat dedamos pastangos didinti atsparumą klimato kaitai ir prisitaikymą prie klimato kaitos visoje ES. Valstybėse narėse, kuriose veikia teisiniai reikalavimai, regioninėms ir vietos valdžios institucijoms pavesta rengti ir įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos planus, o daugelyje jų atsparumas integruojamas į konkretiems sektoriams skirtas programas. Kur tokių pavedimų nėra, daugelis regionų ir miestų savanoriškai rengia prisitaikymo prie klimato kaitos strategijas pagal nacionalinius prisitaikymo prie klimato kaitos planus arba ES tarpvalstybines programas, o jų rengimas dažnai remiamas vyriausybės paskatomis, gairėmis ir bendromis iniciatyvomis.

3.2 **Energijos vartojimo efektyvumas**

2023 m.[19] pirminės energijos suvartojimas ES pasiekė 1 209 mln. tonų naftos ekvivalento (mln. tne), t. y. 4,1 proc. sumažėjo, palyginti su 2022 m., ir nuo 2020 m. vidutiniškai per metus mažėjo po 2,7 proc., bei **šiek tiek priartėjo prie naujojo 2030 m. tikslo – 992,5 mln. tne, bet atotrūkis nuo 2030 m. tikslo vis dar yra reikšmingas – 22 proc.**

Galutinės energijos suvartojimas 2023 m. pasiekė 894 mln. tne, t. y. sumažėjo 3,0 proc., palyginti su 2022 m., ir nuo 2019 m. vidutiniškai per metus mažėjo po 2 proc., bei vis dar yra 17 proc. nutolęs nuo naujojo 2030 m. tikslo (763 mln. tne), o tai reiškia, kad iki 2030 m.[20] reikės bent 2,2 proc. vidutinių metinių pastangų. Todėl kad iki 2030 m. būtų pasiektas tikslas 11,7 proc. sumažinti galutinės energijos suvartojimą, reikės dėti dar daugiau pastangų didinti energijos vartojimo efektyvumą, nes Komisijos 2025 m. atliktame galutinių atnaujintų NEKSVP ES masto vertinime nustatytas tik 8,1 proc. sumažėjimas, palyginti su 2030 m. projekcijomis.

Nepaisant sumažėjimo ES lygmeniu, nuo 2019 m. vidutinis metinis pirminės ir galutinės energijos suvartojimo mažėjimas valstybėse narėse toliau labai skyrėsi ir tai atspindi skirtingas kiekvienos valstybės narės sąlygas ir pradinę padėtį. **Liuksemburgas pasiekė didžiausią**

[18] Europos Komisija, Energetikos generalinis direktoratas, COWI, „Eclareon“ ir „Prognos“, *Monitoring the implementation of the Commission recommendation and guidance on speeding up permit-granting procedures for renewable energy and related infrastructure projects – Final report*, Europos Sąjungos leidinių biuras, 2025, https://data.europa.eu/doi/10.2833/2257747.

[19] Naujausi turimi duomenys.

[20] Tai 2023–2030 m. laikotarpis.

vidutinį metinį galutinės energijos suvartojimo sumažėjimą nuo 2019 m. (5,4 proc.), po jo rikiuojasi Nyderlandai (3,8 proc.) ir Suomija (3,0 proc.), o Maltoje, Kroatijoje, ir Portugalijoje galutinės energijos suvartojimas nuo 2019 m. net padidėjo.

2023 m. galutinės energijos suvartojimas ES gyvenamųjų pastatų sektoriuje sumažėjo 6,1 proc., pramonės sektoriuje – 5,4 proc., o paslaugų sektoriuje – 3,0 proc., palyginti su 2022 m. lygiu. Pagal klimato sąlygas pakoreguoti gyvenamųjų namų sektoriaus duomenys (−3,5 proc., palyginti su 2022 m.) rodo, kad sumažėjimas iš esmės susijęs ne tik su gyvenamųjų pastatų energinio naudingumo pagerėjimu, bet ir su švelnesne žiema, palyginti su praėjusių metų žiema. Reikia dėti daugiau pastangų didinti **pastatų renovacijos tempą ir stebėti jo raidą**, taip pat **dėti daugiau pastangų siekiant mažinti priklausomybę nuo iškastinio kuro ir elektrifikuoti šildymą**. Nors 2022 m. buvo įrengta 2,8 mln. šilumos siurblių įrenginių, 2023 m. jų diegimas sulėtėjo iki 2,7 mln. įrenginių, o 2024 m. – iki 2 mln. įrenginių[21]. Kitų švarių technologijų diegimas pastatuose labai išaugo: iki 2024 m. pabaigos ant stogo montuojamos saulės fotovoltinės energijos (PV) įrenginių pajėgumai pasiekė maždaug 338 GW, o baterijų kaupimo įrenginiai Europoje 2025 m. pirmąjį ketvirtį iš viso sudarė apie 66 GW pajėgumų, ir tai padėjo užtikrinti tiek tinklo stabilumą, tiek atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimą. **Nacionalinės priemonės dar nėra pakankamai sparčiai taikomos, kad iki 2050 m. būtų pasiektas visai netaršus pastatų ūkis**, o tam bus labai svarbu greitai įgyvendinti naujos redakcijos Pastatų energinio naudingumo direktyvą.

Birželio mėn. Komisija paskelbė dokumentų rinkinį, kuris padės valstybėms narėms įgyvendinti Pastatų energinio naudingumo direktyvą. Valstybės narės šią direktyvą į nacionalinę teisę turi perkelti iki 2026 m. gegužės mėn.

Siekiant pašalinti energijos vartojimo efektyvumo kliūtis, stiprinamos politikos ir reguliavimo priemonės. Reguliavimo pastangomis, be kita ko, numatytomis daugelio valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planuose, daugiausia dėmesio skiriama kliūčių šalinimui supaprastinant leidimų išdavimo pastatų renovacijai ir tinklų jungtims procedūras, sprendžiant skirtingų interesų nuomos rinkose klausimą ir skatinant energetikos srities specialistų mokymą ir sertifikavimą. Be to, rinkos priemonėmis, pavyzdžiui, energijos mokesčiais, rinkliavomis ir leidimais, skatinamos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą ir remiamas mažai energijos naudojančių technologijų diegimas. Energijos vartojimo efektyvumo įpareigojimų sistemose (EVEĮS) ir parduodamuose baltuosiuose sertifikatuose reikalaujama, kad tiekėjai užtikrintų, kad galutiniai naudotojai sutaupytų energijos. Anglies dioksido apmokestinimo mechanizmai, įskaitant ES ATLPS, generuoja pajamas efektyvaus vartojimo iniciatyvoms, o energijos mokesčiai ir transporto priemonių rinkliavos skatina mažesnį vartojimą. Ekologinio projektavimo ir energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo reglamentai toliau skatina efektyviai energiją vartojančius gaminius ir informacija pagrįstus vartotojų pasirinkimus.

Įgyvendinus energijos vartojimo efektyvumo priemones, įskaitant energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo ir ekologinio projektavimo reglamentų atnaujinimą, 2023 m. sąskaitos už energiją sumažėjo maždaug **120 mlrd. EUR**, o 2030 m. ši suma galėtų padidėti iki maždaug 162 mlrd. EUR[22].

3.3 **Energijos rinkos**

Pakankamos tarpvalstybinės jungtys tarp valstybių narių yra būtina sąlyga, kad švari ir pigi elektros energija galėtų laisvai judėti ir pasiekti piliečius bei įmones visoje Europoje, taip prisidedant prie mažesnių elektros energijos kainų, didesnio tiekimo saugumo ir geresnės atsinaujinančiųjų išteklių energijos integracijos.

Valstybės narės dėjo daug pastangų, kad **padidintų tarpvalstybinį pralaidumą**; tai patvirtina tokie projektai kaip **Baltijos jungtis** tarp Suomijos ir Estijos, „ElecLink“ jungtis tarp Jungtinės Karalystės ir Prancūzijos, Graikijos-Bulgarijos IGB dujotiekis. Užbaigus įvairius bendro intereso projektus turėtų dar labiau **pagerėti sujungimo lygis**. Šiuo metu valstybės narės praneša apie 83

[21] JRC, būsima CETO ataskaita dėl šilumos siurblių.
[22] Įperkamos energijos veiksmų planas.

vykdomus bendro intereso projektus, kurių dauguma yra susiję su elektros energijos jungtimis. Vyksta antrojo bendro intereso projektų ir (arba) abipusio intereso projektų sąrašo sudarymo procesas; iki šiol į sąrašą įtraukta 230 reikalavimus atitinkančių projektų, ir numatoma, kad jis bus užbaigtas iki 2025 m. pabaigos.

Nepaisant to, 13 valstybių narių (BE, DE, IE, EL, ES, FR, IT, CY, NL, PL, PT, RO, SE) vis dar nepasiekė 2030 m. bent 15 proc. sujungimo tikslo, o aštuonios valstybės narės (IE, EL, ES, FR, IT, CY, NL, PL) taip pat nepasiekė 2020 m. 10 proc. sujungimo tikslo[23]. Reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų pasiekti 2030 m. tikslai, ypač laiku įgyvendinant numatytus tarpvalstybinius projektus.

Praėjusių metų balandžio mėn. ACER nusiuntė Europos Parlamentui ir Europos Komisijai nuomonės dokumentą, kuriame pabrėžė, kad perdavimo sistemos operatoriai turi skubiai daryti **tolesnę pažangą.** Elektros energijos vidaus rinka yra mūsų bendro tiekimo saugumo pagrindas ir svarbus mūsų atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimo tikslų įgyvendinimo veiksnys. Maksimalus sujungimo pajėgumų panaudojimas pasiekiant bent 70 proc. reikalavimą yra būtina energetikos pertvarkos sąlyga, nes optimizuodama esamo tinklo naudojimą tarpvalstybinė prekyba remia atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimą, mažina kaštus ir didina elektros energijos tiekimo saugumą.

Be to, svarbu, kad valstybės narės **didintų** jų elektros energijos sistemose esančius **neiškastinių išteklių lankstumo pajėgumus**, užbaigdamos visų atitinkamų ES taisyklių perkėlimą į nacionalinę teisę ir įgyvendinimą, kad paklausos atsako, kaupimo ir paskirstytosios gamybos subjektai galėtų veiksmingai dalyvauti visose atitinkamose rinkose. Daugelis valstybių narių nustatė plataus užmojo tikslus, susijusius su vartotojų dalyvavimu, išmaniųjų skaitiklių diegimu ir elektros energijos sistemos adekvatumu, taip sukurdamos pagrindą geriau reaguojančiai ir labiau integruotai energetikos sistemai.

3.4 **Energijos tiekimo saugumas**

Sėkmingas **Dujų laikymo reglamento** **galiojimo pratęsimas** patvirtina Europos įsipareigojimą užtikrinti **energetinį saugumą ir atsparumą**. Atsižvelgiant į esminį energijos tiekimo saugumo vaidmenį energetikos pertvarkoje, šis pokytis padės pasirengti ateinančioms žiemoms ir kartu suteiks valstybėms narėms lankstumo užkertant kelią pernelyg didelėms kainoms ir rinkos iškraipymams.

90 proc. dujų laikymo lygis buvo pasiektas iki 2024 m. rugpjūčio mėn. pabaigos ir, **nepaisant šaltos žiemos ir palyginti mažo SGD tiekimo žiemos mėnesiais, dujų tiekimo saugumo problemų nekilo**. Komisija ir valstybės narės glaudžiai bendradarbiavo siekdamos užtikrinti, kad 2024 m. gruodžio mėn. nutraukus Rusijos dujų tranzitą per Ukrainą nenukentėtų tiekimo saugumas. Nors poveikis skirtinguose regionuose buvo nevienodas, bendras tiekimo saugumas ir kainos visoje ES nebuvo reikšmingai paveikti dėka kolektyvinio parengiamojo darbo, įskaitant diversifikavimo pastangas pagal mechanizmą **„AggregateEU“**, kurį taikant pasiekta puikių rezultatų: beveik 190 registruotų įmonių, 90 mlrd. m^3 sutelktosios apkrovos, 160 mlrd. m^3 pasiūlos ir daugiau kaip 77 mlrd. m^3 suderintos įsipareigojančių pirkti subjektų ir tiekėjų paklausos ir pasiūlos. Todėl Rusijos dujų importo dalis sumažėjo iki 12 proc. 2025 m. (iki rugpjūčio mėn.), palyginti su 19 proc. 2024 m. ES energijos ir žaliavų platformoje paklausos telkimas taip pat bus išplėstas, kad apimtų naujus produktus ir prekes, taip išnaudojant Europos rinkos galią ir dydį. 2025 m. spalio 14 d. dujų saugyklos buvo užpildytos 83 proc.

Taip pat nekilo **naftos tiekimo saugumo problemų**. Dėl naftotiekių sutrikimų ir (arba) naftos perdirbimo gamyklų uždarymo buvo išleista nedidelė naftos atsargų dalis, tačiau visos valstybės narės išlaikė arba vėl užtikrino privalomąsias naftos atsargas. Kadangi Rusijos naftos importui ir šešėliniam laivynui toliau taikomos sankcijos, tik trys valstybės narės toliau importuoja Rusijos naftą (2024 m. tai sudarė 3 proc. ES naftos importo).

[23] Remiantis ENTSO-E 2024–2025 m. žiemos prognozės duomenimis *(ENER GD skaičiavimai, pagrįsti importo jungčių pajėgumų ir gamybos pajėgumų duomenimis, pateiktais 2025 m. sausio 10 d., 19.00 val.).*

Elektros energijos tiekimo saugumo padėtis ES apskritai buvo palanki dėl padidėjusių atsinaujinančiųjų išteklių įrengtųjų pajėgumų, nedidelės elektros energijos paklausos, apskritai geros branduolinės energijos gamybos ir palankaus hidroenergijos lygio visoje ES. Svarbus elektros energijos tiekimo saugumo pokytis buvo **Baltijos valstybių sinchronizavimasis** su žemyninės Europos elektros energijos sistema, dėl kurio Estija, Latvija ir Lietuva įgijo visišką energetinę nepriklausomybę nuo Rusijos ir taip buvo užtikrintas bendras ES energetinis saugumas.

2024 m. gruodžio mėn. taip pat įvyko incidentas, susijęs su povandeninio elektros kabelio „Estlink-2“ tarp Suomijos ir Estijos sutrikdymu. Jis nesukėlė pavojaus elektros energijos tiekimo saugumui regione, tačiau parodė ypatingos svarbos energetikos infrastruktūros pažeidžiamumą piktavališkiems veiksmams, ypač po vandeniu. Reaguodama į tai, 2025 m. vasario mėn. Komisija priėmė bendrą komunikatą, kuriuo siekiama didinti jūrinių kabelių saugumą ir atsparumą pagal keturis pagrindinius principus: prevencijos, aptikimo, reagavimo ir atgrasymo.

Praėjusiais metais dėl kai kurių vietos ekstremalių meteorologinių reiškinių ES elektros energijos sistema taip pat patyrė didelį spaudimą, pavyzdžiui, dėl 2025 m. sausio mėn. Airijoje siautusios audros „Eowyn“.

Kitas svarbus įvykis buvo **2025 m. balandžio 28 d. Pirėnų pusiasalio elektros tiekimo sutrikimas**, kuris paveikė visą Pirėnų pusiasalį ir nedidelę Prancūzijos teritoriją prie sienos su Ispanija. Portugalijos ir Ispanijos perdavimo tinklo atkūrimas buvo baigtas per tą pačią naktį, laikantis tinklo kodekso dėl elektros sistemos avarijų šalinimo ir veikimo atkūrimo. Nors pagrindiniai veiksniai vis dar tiriami, Komisija juos atidžiai stebi. Komisija analizuoja visus nustatytus faktus, įskaitant Ispanijos ir Portugalijos pateiktas *ex post* vertinimo ataskaitas ir ENTSO-E įsteigtos ekspertų grupės ataskaitą, ir gali apsvarstyti galimybę imtis veiksmų bendram ES tiekimo saugumui pagerinti, pavyzdžiui, per būsimą ES energetinio saugumo sistemos peržiūrą.

Nacionaliniuose energetinio saugumo tiksluose, apie kuriuos pranešta, daugiausia dėmesio skiriama nenutrūkstamo tiekimo užtikrinimui, taip pat energijos šaltinių diversifikavimui. Valstybės narės praneša, kad daug dėmesio skiria dujų tiekimo saugumo didinimui plėtojant naujus SGD terminalus, alternatyvius vamzdynų maršrutus ir dujų iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimą.

3.5 **Moksliniai tyrimai, inovacijos ir konkurencingumas**

Švarios energijos technologijų ekonominis indėlis yra didelis: apskaičiuota, kad atsinaujinančiųjų išteklių energijos sektoriuje ES yra apie 1,8 mln. darbo vietų, o jo bendra apyvarta 2023 m. siekė apie 233 mlrd. EUR[24]. ES švarios energijos technologijų sektoriaus konkurencingumas yra labai svarbus ne tik siekiant energetikos ir klimato srities tikslų, bet ir kuriant darbo vietas, kartu stiprinant energetinį ir ekonominį saugumą[25].

2024 m. įsigaliojęs Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktas buvo svarbus žingsnis remiant ES nulinio ŠESD balanso technologijų gamybą. 2025 m. gegužės mėn. Komisija priėmė keturis antrinės teisės aktus[26], kurie yra svarbus šio akto įgyvendinimo etapas. Komisija taip pat priėmė komunikatą, kuriame įvertinamas ES prieinamas nulinio ŠESD balanso technologijų tiekimas ir nustatyta didelė priklausomybė nuo Kinijos, visų pirma saulės fotovoltinių sistemų (94 proc. fotovoltinių modulių ir fotovoltinių elementų) ir baterijų (50 proc. sudėtinių baterijų, modulių ir elementų, taip pat 81 proc. anodų aktyviųjų medžiagų) srityse[27]. Apskritai ES švarių technologijų sektorius ir toliau patiria didelį konkurencinį spaudimą. Numatoma, kad artimiausiais metais, jei nebus imtasi papildomų politinių veiksmų, pasauliniu

[24] „EurObserv'ER“, *The State of Renewable Energies in Europe, 2024 edition*, 2025.
[25] Išsamesnis vertinimas pateiktas 2025 m. švarios energijos technologijų konkurencingumo pažangos ataskaitoje, COM(2025) 74 *final*.
[26] Žr. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/lt/ip_25_1324.
[27] C/2025/3236.

mastu išliks reikšmingas gamybos pajėgumų perteklius baterijų, saulės, vėjo (gondolų) ir vandenilio (vandenilio elementų blokų) sektoriuose[28].

ES pirmauja pasaulyje pagal viešąsias išlaidas švarios energijos technologijų moksliniams tyrimams ir inovacijoms bei pastaraisiais metais padidino savo viešąsias investicijas į šį sektorių[29]. 2023 m. valstybės narės skyrė beveik 8,5 mlrd. EUR mokslinių tyrimų finansavimą energetikos sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų prioritetams – savo išlaidas padidino penktadaliu, palyginti su praėjusiais metais. ES lygmeniu tai buvo papildyta daugiau kaip 2 mlrd. EUR vertės susijusiais programos „Europos horizontas“ projektais. Bendra suma leidžia ES užimti pirmaujančią poziciją tarp stipriausios ekonomikos šalių pagal viešąsias išlaidas moksliniams tyrimams ir inovacijoms švarios energijos technologijų srityje[30]. Tačiau **privačios investicijos į mokslinius tyrimus ir inovacijas**, kurios visose stipriausios ekonomikos šalyse ir toliau sudaro daugiau kaip tris ketvirtadalius mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo švarios energijos technologijų srityje, Azijos stipriausios ekonomikos šalyse tebėra gerokai didesnės nei ES ir JAV[31]. 2025 m. gegužės mėn. pradėta įgyvendinti **ES startuolių ir veiklą plečiančių įmonių strategija** siekiama panaikinti atotrūkį tarp ES ir jos pagrindinių pasaulinių konkurentų inovacijų srityje, numatant įvairius pagrindinius veiksmus – nuo inovacijoms palankaus reglamentavimo puoselėjimo iki galimybių gauti finansavimą gerinimo ir spartesnio įsisavinimo bei plėtros rinkoje.

Nauja **Strateginio energetikos technologijų plano** (SET plano) valdymo sistema, kurią Komisija pasiūlė 2025 m., siekiama kartu su valstybėmis narėmis **nustatyti bendras įgyvendinimo ir investicijų darbotvarkes kiekvienai technologijai**, kad būtų toliau išnaudojama ES, valstybių narių ir energetikos mokslinių tyrimų bei pramonės suinteresuotųjų subjektų sinergija. Be to, 2025 m. SET plane pradėta **daugiau dėmesio skirti horizontalaus pobūdžio uždaviniams**, pavyzdžiui, inovacijų diegimui rinkoje, žiediškumui, skaitmenizacijai ir visuomenės įgūdžiams. Valstybės narės pranešė apie nacionalinius tikslus, kuriais įgyvendinami SET planų uždaviniai, iš kurių matyti, kad daug dėmesio skiriama energetikos sistemoms ir vandeniliui. Kalbant apie branduolines technologijas, 2025 m. rugsėjo mėn. Europos mažųjų modulinių reaktorių (MMR) pramonės aljansas paskelbė savo strateginį veiksmų planą, kuriame išdėstyti konkretūs veiksmai, kuriais remiamas ir spartinamas MMR kūrimas ir diegimas. Numatyta iki ketvirtojo dešimtmečio pradžios įgyvendinti keletą atrinktų projektų. Kalbant apie branduolių sintezės energiją, praėjusiais metais buvo pasiekti visi ITER projekto PVRR, o 2025 m. pirmojo pusmečio rodikliai parodė, kad projektas vykdomas pagal tvarkaraštį ir artėjama prie mokslinio tyrimo etapo, kuris atvers duris pramonės komercializacijai.

4. LEMIAMAS MOMENTAS UŽBAIGTI KURTI TVIRTĄ ENERGETIKOS SĄJUNGĄ

Priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas suteikia dideles augimo galimybes: jis gali užtikrinti energijos kainų ir rinkų stabilumą, mažesnes sąskaitas už energiją, dėl jo kuriamos aukštos kokybės darbo vietos ir auga Europos pramonės konkurencingumas, o kartu didėja energijos gamyba viduje ir gerėja tiekimo saugumas bei energetinė nepriklausomybė.

Visapusiškas Įperkamos energijos veiksmų plano įgyvendinimas jau duoda pirmuosius rezultatus. Artimiausiais mėnesiais prioritetas ir toliau bus mažinti energijos kainas visiems Europos piliečiams ir įmonėms, kartu spartinant 2030 m. strategijos įgyvendinimą. Komisija dės daugiau pastangų remdamasi spalio 21 d. paskelbtais veiksmais[32].

Be to, ji padės tvirtą pagrindą, padėsiantį tęsti transformaciją ir kitą dešimtmetį, **siekiant poveikio klimatui neutralumo iki 2050 m.**

[28] „BloombergNEF“, *Energy Transition Supply Chains*, 2025.
[29] CETO, *Overall Strategic Analysis of Clean Energy Technology in the EU - 2024 Status Report*, 2025.
[30] JRC 2025 m. CETO ataskaitų analizė (bus paskelbta).
[31] COM(2025) 74 *final*.
[32] Komisija deda daugiau pastangų, kad sumažintų energijos kainas, imdamasi veiksmų, kuriais siekiama sumažinti pramonei ir vartotojams tenkančią naštą. Energetika.

Šiuo metu teisėkūros institucijos svarsto **Komisijos pasiūlymą iš dalies pakeisti Europos klimato teisės aktą, kuriuo nustatomas 2040 m. ES klimato srities tikslas 90 proc. sumažinti grynąjį išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį, palyginti su 1990 m. lygiu**.

Kai dėl 2040 m. ES klimato srities tikslo bus susitarta, jis bus būsimo dešimtmečio ES politikos programos lyginamasis standartas. Patirtis, įgyta įgyvendinant dabartinę reglamentavimo sistemą, įskaitant Valdymo reglamentą, parodė, kad svarbu suderinti siekius su pajėgumu juos įgyvendinti ir užtikrinti nacionalinių strategijų koordinavimą.

Daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama nuoseklios ir nuspėjamos politikos sistemos, kuri valstybėms narėms, investuotojams ir piliečiams užtikrintų ilgalaikį tikrumą per visą tolesnį energetikos pertvarkos etapą, **sukūrimui**. Norint tai pasiekti, reikės įveikti keletą iššūkių.

Pirma, **siekiant plataus užmojo sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį ir patenkinti su energija susijusius konkurencingos ir klestinčios ES poreikius, būtinas didesnis elektrifikavimas**. Tačiau elektros energijos dalis, palyginti su galutinės energijos poreikiu, jau daugiau nei dešimtmetį išlieka stabili – apie 23 proc. Kad būtų pasiekti ES priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslai ir užtikrintas didelio masto sausumos transporto, patalpų ir vandens šildymo ir daugelio pramonės procesų elektrifikavimas, iki 2030 m. jis turi padidėti iki trečdalio, t. y. maždaug 32 proc., kaip nurodyta švarios pramonės kurse, o iki 2040 m. – padidėti beveik dvigubai ir pasiekti 50 proc.

Be to, atsižvelgiant į elektros energijos poreikius vandenilio gamybai, šiam perėjimui iki 2040 m. reikės daugiau nei dvigubai padidinti gamybos pajėgumus, o iki **2040 m. į tinklus ir lankstumą investuoti apie 1 trln. EUR**.

Antra, kad šis **strateginis požiūris būtų ekonomiškai efektyvus**, taip pat reikės toliau skatinti diegti **efektyviai energiją vartojančias** technologijas ir užtikrinti, kad visuose namų ūkiuose ir įmonėse būtų įrengti išmanieji skaitikliai. Svarbiausia, kad didžioji investicijų į energijos vartojimo efektyvumą poreikių dalis 2030–2040 m. yra susijusi su **esamų pastatų renovacija**, įskaitant šildymo ir vėsinimo modernizavimą, visų pirma gyvenamųjų namų sektoriuje, kuriam reikia iki 241 mlrd. EUR per metus[33].

Trečia, **Europoje sukurtos novatoriškos technologijos turi išpopuliarėti, kad energetikos pertvarka būtų sėkminga** ir užtikrintų, kad būsima energetikos sistema bus grindžiama konkurencingu ES švarių technologijų sektoriumi. Skaitmeninių sprendimų ir DI prietaikų kūrimas ir diegimas turi didelį potencialą užtikrinti didesnį energetikos sistemos efektyvumą ir lankstumą ir palengvinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos integravimą mažesnėmis sąnaudomis. Kartu svarbu užtikrinti ES energetikos sistemos kibernetinį saugumą ir planuoti didėjančio duomenų centrų vartojimo integravimą[34].

Siekiant remti didelę energetikos sistemos kaitą, investicijos į švarią energiją turės padidėti nuo maždaug 240 mlrd. EUR 2020 m. iki maždaug 695 mlrd. EUR per metus iki 2040 m. Šiomis investicijomis turi būti remiama elektros energijos infrastruktūros plėtra, skaitmenizacija ir modernizavimas, vidaus gamyba ir kaupimas.

Bus labai svarbu pritraukti viešąsias ir privačiąsias investicijas, taip pat kurti novatoriškas finansines priemones, kuriomis būtų remiamos tvarios investicijos į energetiką ir klimatą visoje ES ir skatinamas tarpvalstybinis bendradarbiavimas. Pavyzdžiui, ES atsinaujinančiųjų išteklių energijos finansavimo mechanizmas galėtų remti ekonominis efektyvumą ir didinti valstybių narių užmojus, sudarydamas palankesnes sąlygas ES masto atsinaujinančiųjų išteklių energijos aukcionams, kaip rekomenduojama E. Lettos pranešime.

Kaip nurodyta Įperkamos energijos veiksmų plane ir Efektyvaus energijos vartojimo veiksmų plane, ES garantijų sistemų, skirtų energijos vartojimo efektyvumo paslaugoms ir energijos vartojimo efektyvumo spartinimo priemonėms, plėtra padės sustiprinti energijos vartojimo

[33] (SWD(2024) 64 *final*).

[34] TEA praneša, kad 2025–2030 m. duomenų centrų suvartojimas Europoje išaugs 70 proc.: Energetika ir DI.

efektyvumo rinką ir energijos taupymą paversti į rinką orientuota preke, kuri padėtų europiečiams naudotis paslaugomis, leidžiančiomis sumažinti sąskaitas už energiją. Būsima energetikos valdymo peržiūra suteikia galimybę nacionalinius energetikos ir klimato srities planus paversti **patikimomis investavimo strategijomis**, kurios padėtų tikslingai vykdyti reformas ir veiksmingai nukreipti finansavimą į perėjimą prie švarios energijos.

Atlikus **sanglaudos politikos laikotarpio vidurio peržiūrą**, valstybės narės gali naudoti sanglaudos lėšas energetikos tinklų jungčių projektams ir susijusiai perdavimo, skirstymo ir kaupimo infrastruktūrai remti.

Be to, pasiūlyme dėl plataus užmojo daugiametės finansinės programos (DFP), kuri 2028–2034 m. laikotarpiu siektų 1,98 trln. EUR (dabartinėmis kainomis), siūloma penkis kartus padidinti **Europos infrastruktūros tinklų priemonės** biudžetą, kad būtų sustiprinta tvirtai energetikos sąjungai sukurti reikalinga tarpvalstybinė infrastruktūra.

Nacionaliniai ir regioniniai partnerystės planai taps parama vidaus perdavimo ir skirstymo tinklams, taip pat atsižvelgiant į transeuropinį tinklą (TEN-E). Atsparumo klimato kaitai sistema bus siekiama, *inter alia*, užtikrinti, kad visos investicijos ir pagrindinės politikos kryptys, kurios yra pažeidžiamos klimato kaitos poveikio aspektu, būtų parengtos taip, kad būtų galima įveikti su klimatu susijusią riziką, kuri galėtų pasireikšti jų gyvavimo laikotarpiu. Pasiūlyme taip pat kliaujamasi **Europos konkurencingumo fondu**, kuris padės supaprastinti ir paspartinti ES finansavimą bei paskatins privačiąsias ir viešąsias investicijas į strategines technologijas, įskaitant tas, kurios yra itin svarbios siekiant pereiti prie švarios energijos.

Bus labai svarbu užtikrinti būsimų NEKSVP ir nacionalinių bei regioninių partnerystės planų rengimo, įskaitant jų laikotarpio vidurio peržiūrą, suderinamumą. Tai padės suderinti investicijų prioritetus su ilgalaikėmis energetikos reformomis ir sukurti infrastruktūrą, kuri būtų pagrindas išties integruotai energetikos sąjungai, ir pašalinti aštuonias kritines kliūtis, nustatytas įgyvendinant iniciatyvą „Energy Highways“.

Siekiant sparčiau įgyvendinti nacionalinio ir ES lygmens energetikos politikos tikslus ir uždavinius, svarbus vaidmuo tenka supaprastinimui, pagrįstam dialogais įgyvendinimo klausimais ir tikrosios padėties patikromis. Šiuo atžvilgiu dabartinis Valdymo reglamentas jau buvo svarbus žingsnis, tačiau reikia naujo postūmio toliau racionalizuoti ir suderinti planavimo, ataskaitų teikimo ir investicijų stebėjimo elementus. Taip būtų galima supaprastinti procesus ir užtikrinti, kad būsima energetikos ir klimato politikos sistema **išliktų tinkama ir tikslinga, o kartu užtikrintų plataus užmojo klimato ir energetikos srities pertvarką**. Būsima energetikos ir klimato politikos sistema turėtų būti strategiškiau naudojama investicijoms pritraukti ir valstybių narių įgyvendinimui remti.

Europos piliečiai turi jausti energetikos pertvarkos naudą kasdieniame gyvenime. Užtikrinant piliečių dalyvavimo galimybes energetikos projektų ir tinklo infrastruktūros planavimo ir plėtros etape bei padedant jiems pasinaudoti novatoriškais pasiūlymais, kad būtų išvengta kainų svyravimų, bus galima laimėti reikiamą visuomenės pritarimą, kad būtų pasiekti ES tikslai ir prisidėta prie mažesnių sąskaitų už energiją. 2024 m. Europos Komisijos surengtas piliečių forumas energijos vartojimo efektyvumo klausimais galėtų būti pavyzdys, kuriuo būtų galima remtis rengiant būsimas ES iniciatyvas.

Kartu šie patobulinimai turi padėti sukurti nuoseklesnę, į ateitį orientuotą sistemą, kuri galėtų remti ES perėjimą prie švarios energijos ateinantį dešimtmetį, kartu užtikrindami konkurencingumą, įperkamumą, saugumą, socialinį teisingumą ir indėlį į energetikos sąjungos sukūrimą.

1 PRIEDAS

Lentelė. Įperkamos energijos veiksmų plano įgyvendinimo pažanga

 įgyvendinta vykdoma

I ramsčio veiksmai. ***Energijos sąnaudų mažinimas***	**Veiksmo dalis**	**Būklė**	**Terminas**
1. Mažesnės sąskaitos už energiją	**Gairės** dėl tinklo tarifų metodikos ir išankstinės perspektyvos investicijų į tinklą		2025 m. II ketv.
	Rekomendacija valstybėms narėms dėl lankstumo priemonių (įskaitant Energijos mokesčių direktyvą) taikymo mažinant elektros energijos mokesčius		2025 m. IV ketv.
	Piliečių energetikos dokumentų rinkinys, įskaitant gaires ir priemones dėl nepritekliaus ir bendrijų		2026 m. I ketv.
2. Elektros energijos tiekimo kaštų mažinimas	**EIB bandomasis** švarios energijos **pirkimo sutarčių projektas** (500 mln. EUR) ir **tinklų gamybos** dokumentų rinkinys (1,5 mlrd. EUR)		2025 m. II ketv.
	Gairės dėl novatoriškų atsinaujinančiųjų energijos išteklių diegimo formų ir dėl paspartintos elektros tinklų bei energijos kaupimo plėtros zonų		2025 m. II ketv.
	Komisijos parama įgyvendinimui plečiant iniciatyvą „Accele-RES“ plėtrą, pasitelkiant Leidimų išdavimo ekspertų grupę, suderintų veiksmų dėl Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvos (CA-RES) forumą, dialogą įgyvendinimo klausimais bei gaires klausimų ir atsakymų forma		2025 m. II ketv.
	Valstybės pagalbos sistemos peržiūra		2025 m. II ketv.
	Sutarčių dėl kainų skirtumo rengimo **gairės**		2025 m. IV ketv.
	Pasiūlymai dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriais siekiama supaprastinti leidimų energetikos infrastruktūrai, kaupimui ir atsinaujinantiesiems energijos ištekliams **išdavimą**		2025 m. IV ketv.
	Europos **elektros tinklų dokumentų rinkinys**		2025 m. IV ketv.
	Gairės dėl skatinimo atlyginti už lankstumą mažmeninio energijos tiekimo sutartyse		2025 m. IV ketv.
	Tinklo kodeksas dėl paklausos atsako		2026 m. I ketv.
	Išankstinių sandorių rinkos taisyklės siekiant padidinti apsidraudimo galimybes		2026 m. III ketv.
	Valstybės narės turi pritaikyti nacionalines leidimų išdavimo procedūras ir stiprinti nacionalines institucijas		Kuo greičiau
3. Dujų rinkų gerinimas	**ES perkamosios galios panaudojimas**		2025–2026 m. II ketv.

	MVĮ skirtas **EIB** energijos vartojimo efektyvumo produktas, garantijų sistema, bandomasis projektas		2025 m. III ketv.
	ES masto rinkos **energijos taupymo sertifikavimo schemos** vertinimas		2025 m. III ketv.
	ES energijos vartojimo efektyvumo **ženklinimo ir ekologinio projektavimo taisyklių** atnaujinimas		2025 m. III ketv.
	Galimybių gauti kapitalo ir finansinių paskatų **vertinimas**		2025 m. IV ketv.
	Dujų rinkos darbo grupės vertinimas		2025 m. IV ketv.
	Valstybės narės ir rinkos priežiūros institucijos turi stiprinti priežiūrą ir vykdymo užtikrinimą		Kuo greičiau
4. Energijos vartojimo efektyvumas	**EIB** energijos vartojimo efektyvumo MVĮ **programa**		2025 m. III ketv.
	Plėsti **efektyviai energiją vartojančių prietaisų ir gaminių** naudojimą		Kuo greičiau
II ramsčio veiksmai. ***Energetikos sąjungos sukūrimas***	**Veiksmo dalys**	**Būklė**	**Terminas**
5. Energetikos sąjungos sukūrimas	**Energetikos sąjungos darbo grupės** įsteigimas		2025 m. II ketv.
	Branduolinė informacinė programa (PINC)		2025 m. II ketv.
	Baltoji knyga dėl **stipresnės energijos rinkos integracijos**		2025 m. IV ketv.
	Investicijų į švarią energiją strategija		2025 m. IV ketv.
	Strateginis energetikos technologijų planas		2025 m. IV ketv.
	Elektrifikavimo veiksmų planas, šildymo ir vėsinimo strategija, skaitmenizacijos ir dirbtinio intelekto strateginės gairės		2026 m. I ketv.
	Branduolių sintezės strategija		2026 m.
	Valdymo reglamento peržiūra		Iki 2027 m. vidurio
III ramsčio veiksmai. ***Investicijų pritraukimas ir įgyvendinimo užtikrinimas***	**Veiksmo dalis**	**Būklė**	**Terminas**
6. Trišaliai susitarimai	**Trišalių sektorinių susitarimų** dėl įperkamos energijos Europos pramonei proceso pradžia		2025 m. IV ketv.
IV ramsčio veiksmai ***Pasirengimas***	**Veiksmo dalis**	**Būklė**	**Terminas**

galimoms krizėms			
7. Tiekimo saugumas siekiant kainų stabilumo	**ES energetinio saugumo sistemos** peržiūra		2026 m. I ketv.
8. Pasirengimas kainų krizėms	**Gairės** dėl schemų, kuriomis siekiama **sumažinti pikinę apkrovą** įtampos sistemoje laikotarpiais, kad būtų **išvengta kainų šuolių**		Vykdoma
	Laikinas tarpvalstybinių jungčių pajėgumų padidinimas krizių metu		Vykdoma nuolat
Veiksmų stebėsena	**Veiksmo dalis**	**Būklė**	**Terminas**
Energetikos sąjungos būklės ataskaita	Komisija turi įgyvendinti veiksmų planą, stebėti jo įgyvendinimo pažangą ir apie tai pranešti Energetikos sąjungos būklės ataskaitoje.		Kasmet

2 PRIEDAS. Konkurencingumo pažangos ataskaita

Šiame priede pateikiama naujausia informacija apie ES konkurencingumą švarios energijos technologijų srityje, papildant 3.5 skirsnį. Jis grindžiamas pažangos ataskaita[35], priimta 2025 m. vasario mėn. kartu su švarios pramonės kursu ir Įperkamos energijos veiksmų planu, taip pat Švarios energijos technologijų stebėjimo centro (CETO) darbu.

1. Pasaulinės rinkos pokyčiai

Pasaulinės investicijos į švarią energiją viršijo investicijas į iškastinį kurą: numatoma, kad maždaug du trečdaliai 3 trln. EUR kapitalo srauto, numatomo energetikos sektoriuje 2025 m., bus skirta švarios energijos technologijoms[36]. Atsinaujinantieji energijos ištekliai yra labiausiai kaštų atžvilgiu konkurencingi elektros energijos šaltiniai ES. Jos elektros energijos rūšių derinyje 2024 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis pasiekė 47 proc.

ES išlieka viena pagrindinių veikėjų prekybos švariomis technologijomis srityje ir pastaruoju metu sumažino prekybos šilumos siurbliais, saulės fotovoltine įranga ir baterijomis deficitą bei pasiekė perteklių saulės šiluminės energijos technologijų prekyboje. Tačiau šie pagerėjimai iš dalies atspindi mažesnę paklausą ir dideles atsargas, o ne gamybos bazės atsigavimą. 2024 m. eksportas mažėjo – ES eksporto vertė sumažėjo 7 proc.[37]. Numatoma, kad pasauliniu lygmeniu saulės energijos, baterijų, vėjo ir vandenilio gamybos pertekliniai pajėgumai išliks ir Kinija dominuos investicijų ir gamybos srityje, turėdama daugiau kaip 85 proc. pasaulinės saulės energijos ir baterijų gamybos pajėgumų. ES gamybos kaštai tebėra gerokai didesnės: apskaičiuota, kad Kinijos fotovoltiniai moduliai yra 35–65 proc. pigesni nei Europos, o vėjo jėgainės – maždaug trečdaliu pigesnės[38].

2. Nulinio ŠESD balanso technologijų gamyba ir tiekimo grandinės

Švarių technologijų gamybos skatinimas yra labai svarbus ES politikos elementas pagal švarios pramonės kursą ir Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės aktą. Investicijoms remti 2025 m. buvo priimtos naujos valstybės pagalbos ir mokesčių sistemos, o Poveikio klimatui neutralizavimo pramonės akto antrinės teisės aktuose numatytos priemonės ES pajėgumams didinti ir atsparumo kriterijams taikyti viešuosiuose pirkimuose ir aukcionuose. Nepaisant šių priemonių, priklausomybė tebėra didelė: 2023 m. Kinija tiekė daugiau kaip 90 proc. fotovoltinių modulių, iš viso beveik 80 proc. fotovoltinių sistemų, pusę baterijų komponentų ir didžiąją daugumą nuolatinių magnetų vėjo jėgainėms[39].

ES išlaiko tvirtą poziciją vėjo jėgainių, tinklo technologijų, hidroenergijos ir aukščiausios klasės šilumos siurblių srityse, taip pat pirmauja pasaulyje biodujų ir biometano srityse. Ji taip pat sėkmingai veikia naujoviškų aviacijos ir jūrų transporto degalų srityje, nors gamyba tebėra nedidelė ir brangi. 2024 m. bendra ES švarių technologijų gamybos vertė šešių pagrindinių švarios energijos technologijų srityje sumažėjo 11 proc. ir pasiekė 35 mlrd. EUR, o stiprus augimas buvo užfiksuotas tik vėjo ir hidroenergijos sektoriuose[40].

3. Mokslinių tyrimų ir inovacijų tendencijos

---

[35] COM(2025) 74 *final*.

[36] TEA, *World Energy Investment*, 2025. Konvertavimas taikant 2024 m. vidutinį keitimo kursą – 0,9239 EUR už 1 USD, remiantis ECB duomenimis.

[37] JRC, remiantis COMEXT / COMTRADE duomenimis apie atrinktas technologijas (ličio jonų baterijas, fotovoltinius modulius, saulės šiluminę energiją, šilumos siurblius, hidroenergiją, vėjo energiją) CETO 2025 m. ataskaitoms (rengiamasi skelbti).

[38] TEA, *Advancing Clean Technology Manufacturing*, 2024.

[39] COM(2025) 3236.

[40] JRC, remiantis PRODCOM duomenimis apie atrinktas technologijas (ličio jonų baterijas, saulės fotovoltinius modulius, saulės šiluminę energiją, šilumos siurblius, hidroenergiją, vėjo energiją) CETO 2025 m. ataskaitoms (rengiamasi paskelbti).

ES ir toliau pirmauja pasaulyje viešųjų investicijų į švarios energijos technologijas srityje: 2023 m. sutelkta daugiau kaip 10,5 mlrd. EUR. Tačiau visame pasaulyje dominuojančios privačios investicijos į mokslinius tyrimus ir inovacijas yra gerokai didesnės stipriausios ekonomikos šalyse Azijoje (0,37–0,64 proc. BVP), palyginti su Europos Sąjunga (0,17 proc. BVP) ir JAV (0,08 proc. BVP)[41], todėl Europos Sąjunga atsidūrusi nepalankioje padėtyje. ES ir toliau turi geras galimybes teikti didelės vertės patentų paraiškas atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo srityse. Turint omenyje šias patentavimo tendencijas, ES užima gerą poziciją tokių technologijų kaip vėjo, vandenilio, išmaniųjų elektros tinklų ir vandenynų energijos srityse, tačiau baterijų, saulės fotovoltinės energijos, geoterminių ir skaitmeninių technologijų srityje atsilieka nuo JAV ir Kinija[42]. 2024 m. pasaulinės rizikos kapitalo investicijos į švarios energijos technologijas toliau mažėjo, kaip ir 2023 m. 2024 m. ES rizikos kapitalo investicijos į švarias technologijas sumažėjo perpus. Tačiau pastaraisiais metais Europos dalis pasaulyje išaugo iki beveik penktadalio. Skirtingai nuo JAV ir Kinijos, kurioms naudinga didelė vidutinio dydžio sandorių įvairovė, ES rezultatai priklauso nuo nedidelio skaičiaus labai didelių sandorių[43].

Naujausios iniciatyvos branduolinės energijos srityje yra Mažųjų modulinių reaktorių pramonės aljanso sukūrimas ir pasirengimas Europos branduolių sintezės strategijai. Be to, SET plano reforma padės sustiprinti koordinavimą su valstybėmis narėmis, mokslinių tyrimų srities suinteresuotaisiais subjektais ir pramonės atstovais. Žvelgiant į ateitį, siūlomas Europos konkurencingumo fondas veiks kartu su programa „Europos horizontas“, kad nuolatinė parama būtų teikiama įvairiais etapais, pradedant moksliniais tyrimais ir baigiant įdiegimu, o pagal EIB programą „TechEU“ iki 2027 m. turėtų būti sutelkta 250 mlrd. EUR, be kita ko, naudojantis ES parama. Visomis šiomis priemonėmis siekiama stiprinti Europos gebėjimą plėsti inovacijų mastą, apsaugoti tiekimo grandines ir išlaikyti konkurencingumą pasaulinėse lenktynėse dėl švarios energijos.

41 CETO, *Overall Strategic Analysis of Clean Energy Technology in the EU: 2024 Status Report*, 2025.
42 CETO, *Overall Strategic Analysis of Clean Energy Technology in the EU: 2024 Status Report*, 2025.
43 JRC 2025 m. CETO ataskaitų analizė (bus paskelbta).